Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

[Һар]амнай 1921 оной [сэ]брин 21-һээ гарана | № 287 (14307) | 1973 оной декабриин 8, суббото | Сэн 2 мүнгэн

СОВЕТ-ИНДИИН ХАРИЛСАА ХҮГЖӨӨХЭ ЕХЭ АЛХАМ

Москвагай олонитын баярай суглаан

Манай Эхэ ороной ниислэлэй олонитын түлөөлэгшэд, Совет-Индиин соёлой харилсаа холбооной бүлгэмэй эдэбхитэд декабриин 6-да Хани барисаанай байшан соо суглараад, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хани ёһоной албанай хэрэгээр Индидэ ерээд бусаһанай дүнгүүдые нэгэ һаналтайгаар һайшааба.

Энэ түүхэтэ хэрэг Эб найрамдал, хани барисаан, харилсаа холбоон тухай договорые, батаар баримталаа, хоёр ороной харилсаае бүри үндэр хэмжээндэ гаргаа гээд абһан тогтоол доторнь хэлэгдэнэ.

Хани барисаанай совет бүлгэмүүдэй Союзай президиумэй түрүүлэгшэ Н. В. Попова, Совет-Индиин соёлой харилсаа холбооной бүлгэмэй президент, СССР-эй министр Н. В. Голдин, «Серп и Молот» заводой хүдэлмэришэн В. Н. Логинов болон бусад энэ суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, хани ёһоной хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд уласхоорондын орщом соо боложо байһан һайн хубилалтануудай саашанхи хүгжэлтэ түйлаха гэһэн КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленум дээрэ табигдаһан зорилгодо бүрин харюусана гэжэ тэмдэглээ. Нүхэр Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр Инди ошоод бусаһанай үрэ ехэтэй дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханамжатай байһанаа үгэ хэлэгшэд совет олонитын үмэнэһөө мэдүүлбэ.

Индиин Республикын хэрэгүүдые СССР-тэ саг зуура эрхилхэ этигэмжэтэ П. Синай үгэ хэлэхэдээ, хани ёһоной эдэ хөөрэлдөөнүүдые үндэрөөр сэгнээ. Энэ ябуулга манай хани барисаа бэхижүүлгэдэ, харилсаа холбоо үргэдхэлгэдэ шэнэ шата болохо гээд, Индидэ, Советскэ Союзда найдажа байнабди гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Индиин правительство, арад зон тушаа хэлэхэ болоо һаа, эдэнэй бүхы һанал бодол, хүсэл эрмэлзэл бүрин бэелээ. Манай ороной олон миллион хүн зон Л. И. Брежневтэ, совет арадта дуратай, хүндэлдэг байһанаа элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Хани ёһоной хөөрэлдөөнүүд манай правительствын, арад түмэнэй Танай агуу ехэ ороной залан сэхэ политикада этигэдэг байһыень бүри гүнзэгырүүлэн батадхаа гээд П. Синай тэмдэглэбэ.

(ТАСС).

ГУРБАДАХИ ЖЭЛЭЙ ШИИДХЭХЫ ҮДЭРНҮҮД

ЕХЭ ҺҮН БИДЭНЭЙ ГАРТА

...ижа ябахада, мүнөө республикымнай олонхи ...үүдтэ үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэгдэнхэй. ...эд энэ үбэлжэлгын үедэ ...эдеэ ехээр абаха, мал ...тарғалуулха, тугал, олоор түлжүүлхэ арга ...хаанашье бии гээшэ.

...талаар 1973—1974 ...үбэлжэлгын үедэ һү ...һаахын түлөө эршэ... мүрысэн ажаллаха гэ... ...нын аймагай малшад ...шаалтай үүсхэл гар... ...бэ гэхэдэ, үбһэ тэжээ... ...ды элбэг байгаашье ...дууһа малай ашаг шэ... ...ид дээшэлүүлхын тү... ...н бүхэнэй, фермэ, гүүр... ...нэй хам орон, үдэр бү... ...доогүй һаа, амжалта түйлагдахагүй. Социа... ...рысөө аша үрэтэйгөөр ...лжэ шадаа һаамнай, зүбөөр эмхидхэхэ, бии ...арга боломжоёо гүй... ...сүүлэн хэрэглэхэдэмнай ...байна бшуу.

...бүрил социалис мүры... ...эдэбхитэйгээр оролсожо, Баруун-Хасууртайн һаа... ...фермэ үбэл, зунгүй яһа... ...шье һү һаана, ажахы... ...соогоо нилээд түрүү зэр... ...ябадаг болонхой. Мү... ...йгша оной үнгэрһэн 11 ...дүнгөөр олонхи һаали... ...үнеэн бүриһөө дунда ...2100 килограммһаа ...һү һаанхай. Жэшээнь, ...на Бикмаматова, Гами... ...эафарова, Ханда Ошоро... ...э гурбан энэ жэлдэ ...бүриһөө 2400 килограмм ...аха гэһэн социалис ...абаһан аад, мүнөө тэрэ... ...ургүүтэй байнабди.

...һэн 1972—1973 ...ий үбэлжэлгын үедэ ...дай бүхэсоюзна социа... ...рысөөндэ оролсожо, муу ...рэ дүн түйлаһанайнгаа ...хэдэн һаалишад, мал... ...й СССР-эй орден, ме... ...дта хүртөө. Фермые ...шадамар бэрхэ эмхид... ...Нимбу Доржиевич Аю... ...Октябриин Революциин ...ор шагнагдаа һэн.

...эр шагнал үшөөл ехэ ам... ...түйлахыемнай бидэнние ...

уялгална. Һайн үрэ дүн түйлахын түлөө тэмсэхэшье ёһотойбди, арга боломжо, хүсэншье бии.

Энэ жэлдэ урда урдынхида орходоо, совхоздо үбһэ тэжээл яһала ехэ бэлэдхэгдэнхэй. Гансахан манай һаалиин фермын хажууда, 1080 центнер сенаж, горитой үбһэн. 1180 тонно силос бэлэдхэгдэнхэй. Байгша ондо совхознай һая наашадаа абтаагүй ехэ, 55 мянган центнер таряа хураагаа. Энээнһээ уламжалан, мүнөө жэлдэ һолоомо, зелёнкошье элбэг ааб даа.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, үбэлдөө һү ехээр һааха арга боломжо гүйсэд бии. Мүнөө үнеэн бүридэ үдэрэй 1 килограмм үбһэ, 1 килограмм үлүүтэй зелёнко, 1,5 килограмм талха тарянай зүйл, үшөө тэрээн дээрэнь һаагдаһан һүнэй килограмм бүхэнэй 400 грамм талха эдюулнэбди. Даб дээрэ силосэйнгээ нүхэ задалаагүй, тэрэ тэжээлээ хожомшог, үнеэдэй олоороо тугаллажа эхилхэдэ январь һараһаа эдюулжэ захалхабди.

Гэбэшье һү бүри ехээр һааха арга боломжоёо гүйсэд хэрэглэжэ үшөөл шаданагүйбди гэхэдэ даншье ехэ алдуу болохогүй. Хараад үзэел даа. Талха тарянайнгаа зүйл халуун уһанда худхажа, бусалгажа, бурдууг болгоод үгэдэгшье һаа, харин тэрэнээ үшөө арьбан ехэ болгохын тула һолоомо хэршэжэ, гидролизно аргаар буйлуулжа, талха таряа холёод, эһээжэ үгэдэг үшөө болоодүй байнабди. Мүнөө силосэйнгээ нүхэ задалаагүй хадаа даб дээрэ һолоомоёо буйлуулжа эдюулээ һаамнай, үнеэдэй тэжээлдэ ехэхэн нэмэри болохо һэн гэжэ һананабди. Хоёрдохёор, үнеэн бүхэндэ 1.5 килограмм талха, үшөө һаагдаһан һүнэй 1 литр бүхэндэ 400 грамм талха үгэхэ гэжэ рацион табигданхай. Теэд заримдаа, олонхи ушарта, эһээгдэжэ бурдууг болгоһон талха таряас үрдиһэн хүниинь ехээ арбаад, үрдеэгүй һаа, үлөөдэһэндэ хүртөөд лэ һалахаш. Үнеэдһээ гараһан һү шэмые наринаар хаража, тэрэнэйнь зэргээр тусхай нарин рацион табигдажа, бүхы тэжээл шэгнэгдэжэ үгтэхэ байгаа. Тиимэ юумэн манда үшөө үгы байһаар.

Мүнөө фермымнай бүхы 190 үнеэдэй 150-иинь һаалгана. Тэдэнһээ үдэрэй 560—570 килограмм һү абанабди гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө сүүдхын 5,5 килограмм һүн гарана. Энэмнай багашаг лэ гээшэ ааб даа. Ноябрь һараһаа эхилээд үнеэд тугаллажа захалба. Саашадаа һүн бүри ехээр һаагдаха аабза гэжэ һананабди. Гансал мүнөө үгэжэ байһан тэжээл дээрээ һолоомо буйлуулжа, эһээжэ, үнеэдһээ гараһан һү шэмынь зэргээр тусгаар нарин рационоор эдюулдэг болохо ёһотойбди.

Хэнэйшье мэдэһээр, мүнөө олонхи колхоз, совхозуудай гүүртэ, фермэнүүд, һаалишад үбэлэй үедэ хэды шэнээн һү һаахабибди гэжэ тодорхой уялгануудые абаад байна. Харин манда тиимэ суглаан, хөөрэлдөөн үшөө болоодүй, социалис уялгашье абтаадүй. Социалис уялга абаха суглаас мэнэ-мэнэл хэхэмнай гэжэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд ерэхэ бүхэндөө хэлэдэг. Теэд тэрэнь үгыл даа. Энэ бага бэшэ дутагдал гэжэ һананабди. Урдаа тодорхой зорилго табяад, бүхы арга боломжоёо элсүүлэн хэрэглэжэ, үбэлжэлгын түрүүшын үдэрһөө ехэ һүнэй түлөө габшагайгаар тэмсэхэ зэргэтэй ха юмбибди. Мүнөө саг ошожол байна.

Бидэ гурбан өөһэдөө үбэлжэлгын долоо-найма һара соо үнеэн бүриһөө 1250—1300 килограммһаа бага бэшэ һү һаахын түлөө мүрысэхэ хүсэлтэйбди.

В. БИКМАМАТОВА, Х. ОШОРОВА, Г. КАНЗАФАРОВА,
Хоринин аймагай Үдын совхозой Баруун-Хасууртайн фермын һаалишад.

...ХАНАЙ ...АБРИКА"

...хэнэй аймагай Саянай ...ой коллектив юһэдэхи ...жэлэй гурбадахи, шиид... ...жэлдэ хүдөө ажахын ...ции гүрэндэ худалдаха ...болзорһоо урид дүүр... ...түлөө социалис мүры... ...үргэнөөр дэлгэрүүлһэн ...Энэ мүрысөөнэй зарим ...д мүнөө гаргагдажа ...ай. Саянай совхоз гү... ...мяха худалдаха жэлэйн... ...сэб болзорһоо урид дүүр... Байгша оной ноябриин ...й мэдээнэй ёһоор, 5770 ...р мяха тушаажа, жэ... ...э түсэб 100 процентээр ...эбэ.

...хозой энэ амжалтада ...гэй гахайн фермын кол... ...в хубитаяа ехээр оруу... Тус фермэдэ 5 мянга ...гахай шахан таргалуу... ...а. Фермые даагша, үни... ...оммунист Д. Х. Доданов ...э хөөрэнэ: «Һүүлэй жэл... ...э гүрэндэ мяха худалда... ...сэбөө ходо үлүүлэн дүүр... ...и. 1972—1973 онуудта ...аа эрхим амжалта түй... ...йнгаа түлөө СССР-эй хү... ...ажахын Министерствын, ...ажахын хүдэлмэрилэгшэ... ...профсоюзай ЦК-гай Хүндэ... ...грамотаар шагнагдажа, ...СР-эй хүдөө ажахын ми... ...ерствын зүгһөө 1000 тү... ...мүнгэн шагнал хүртөө. Олонхи гахайшаднай гү... ...рын орден, медальнуудта ...нхэй».

...үндэлэлэй тэмдэг» орде... ...шагнагдаһан Габдул Аса... ...Асадулин тухай хэдэн ...эшэмээр ха. Габдул Аса... ...арбаад жэл шахуу тус ...дэ таһалгаряагүйгөөр ...лана.

—Мүнөө бидэнэр 1974 оной ...өөр ажаллажа байнабди. ...э табан жэлэй дүрбэдэхи ...й түсэбые болзорһоо холо ...дүүргэхын түлөө тэмсэ... ...,—гэжэ нүхэр Асадулин ...э.

С. ОЧИРОВ.

Филипп Фёдорович Соловейкин үндэр мэргэжэлтэй, дүй дүршэлтэй токарь юм. Тиимэһээл тэрээндэ тон харюусалгатай детальнуудые хэхыень даалгажа үгэдэг. Филипп Фёдорович Улаан-Үдын локомотивна депогой эрхим токарьнуудай нэгэниинь мүн болонхой. Мүнөө 1974 оной түсэбөөр продукци гаргана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: токарь Ф. Ф. Соловейкин, залуу токарь С. Степанов.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

АМЖАЛТЫН ТҮЛХЮУР

Аймагай һаалишад эдэ үдэрнүүдтэ үнгэрһэн үедэ хэһэн ажалайнгаа дүн гаргажа, түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы гурбадахи жэлые һайн үрэ дүнтэйгөөр түгэсхэхэ гэһэн уряа доро ажаллажа байнхай. Тэдэнэр бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоод, хэжэ байһан ажалдаа эзэн ёһоор хандажа, хараалһан түсэбөө болзорһоо урид дүүргэхын тула ехэхэн оролдолго гаргана. Һү һаалияа эрид дээшэлүүлжэ, гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэхэ гэһэн уряа доро ажаллана.

Байгша ондо аймагай ажахынууд 46.950 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда ябуулха түсэбөө бүри үнгэрэгшэ һарын 24-дэ дүүргээ. Һаалишан бүхэнэй даажа байһан ажалдаа харюусалгатайгаар хандаһанай, бии байгаа арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэхые оролдоһоной ашаар нимэ һайн үрэ дүн түйлагдаа гэжэ эндэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Түсэб, даабариии болзорһоо урид дүүргэлтэдэ илангаяа Уланай колхозой һаалишадай оруулһан хубитань ехэ. Тус ажахы жэлэй туршада 5250 центнер һү гүрэндэ худалдаха түсэбтэй байбал, ноябриин 16-да түсэбһөө гадуур 892 центнер тушаагаа. Очирма Пиртанова, Николай Соломинский, Базар Ухиновай даадаг фермэнүүд илангаяа һайн үрэ дүн түйлажа тараба.

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишад һаянай мэдээгээр 11.442 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда ябуулжа, хараалһан түсэбөө 1242 центнерээр үлүүлбэ. Санжибо Цыренович Бубеевэй даадаг үүлтэртэ үнеэдэй фермын коллектив абаһан уялгаяа дүүргэхын тула ехэхэн оролдоо. Энэ ажалша бэрхэ коллектив 10 һарын туршада үнеэн бүриһөө 2159 килограмм һү һаажа, гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб 113 процент дүүргээ. Ажахын бэрхэ һаалишан Эрдыни Раднаев энэ хугасаада үнеэн бүриһөө 2693 килограмм, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордено һаалишан Цындэмэ Гундупова 2579 килограмм һү һаажа, хамта хүдэлдэг нүхэд сооһоо онсо шалгарба. Бэрхэ үнеэшэн Елизавета Ринчиновагай ажалынь урагшатай һайн.

Баян-Голой һаалишад жэлэй туршада үнеэн бүриһөө 2350 килограмм һү һааха социалис уялгаяа 100 килограммаар үлүүлхэ гэжэ шиидэнхэй.

Үбэлжэлгын үедэ ехэ һүнэй түлөө тэмсэхэ тухайгаа Яруунын һаалишад республикынгаа малшадта хандаба. Тэдэнэй гаргаһан һайн һайхан үүсхэлые бүри мүһэн дэмжэжэ, түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй даабаринеие болзорһоо урид дүүргэхэ гэһэн уялга Баргажанай ажахынуудай һаалишад абаба.

Мал ажалай бүхэроссин зүблөөндэ хабаадагшадай гаргаһан хандалгые тэдэнэр зүбшэн хэлсээд, хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлдэ оролсоһон тухайгаа аймагай һаалишад мэдүүлнэ.

О. РАДНАЕВ.
Баргажанай аймаг.

САГАЙ ДУЛААНДА НОБШОРОЛТОГҮЙ

Хэды дулаан, ута намар болобошье, ноябрь һарын эхсэр Борьёогой үргэн тала дайда хүбэн сагаан саһаар хушагдажа, үбэлэй түрүүшын амисхал ороодхёо бэлэй.

Сагай уларилай эрид хубилжа, һаядаа хүйтэрхыень хүлеэжэ байһан эндэхи ажахын хоёрдохи отделениин хонишод ерэхэ жэлдэ олон хурьга түлжүүлжэ, хараалһан зорилгоёо сүм бэелүүлхын тула үбэлжэлгэдөө эртээнһээ бэлдэжэ захалһан юм. Тиигэжэ нажар, намарай сагта шадал зэргээрээ хуряажа абаһан үбһэ, зелёнкоёо газаагаа зоожо асарһан, хонидойнгоо байра дулаалаа.

Хэжэнгын хонишодой үүсхэлые һайшаан дэмжэжэ, шэнэ уялга абаһан тус совхозой энэ отделени бүхыдөө 17 һүрэг хони үбэлжүүлхэ хараатай. Тэрэнэй 8 отарадань эхэ хонид юм. Тиимэһээ эды олон эрье, зуһаг, түлгэ, эхэ хонидые ондо оруулжа, түл абалгаяа эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ гээшэ гайтайхан даа. Илангаяа байгша оной хабар, зундаа ган гасуур боложо, эндэхи һүрэг хонид нажарай бэлшээриин үедэ хүсэд һайнаар хүшэлөөгүй юм. Тиин хонидойнгоо тамирыень эрид һайжаруулхын тула отделениин хонишод эдэ дулаан үдэрнүүдтэ һүрэгүүдээ тарянай узуурта, зелёнкын һуурида бэлшээһэн байна.

Байгша ондо энэ отделениин хонишод 8724 центнер үбһэ һуриижэ абаа юм. Энэнь отара бүхэндэ дунда зэргээр 500-гаад центнер хүртэнэ. Тиихэдэ 3 мянга шахуу центнер зелёнко, мянга гаран центнер һолоомо суглуулжа, үбэлэйнгөө байрада оруулнхай.

Энэ бии байгаа тэжээлээ гамтайгаар гаргашалхын тула һолоомо, зелёнко болон бүдүүн эшэ набшаһатай үбһэсэ гурил болгон тээрмэдэхэ «ДКУ-2» түхеэрэлтэ хабсаргажа дүүргэхэ дүтэлөө. Энэ оньһон машинын хүдэлгэгдэжэ захалхада үбһэ, һолоомониинь хэршэгдэжэ, талха тарянай зүйлтэй холижо эдюулэгдэхэ байна.

Мүнөө үедэ эхэ хонидто, зуһагуудта талха тарянай зүйл эдюулэгдэнэ. Үдэшэ, үглөөниинь газаа хүйтэржэ захалхадань, хонидтоо үбһэ һолоомонтой холижо эдюулээд, хагда элбэгтэй бэлшээридэ манана.

Республика дотороо холуур суурхаһан түрүү хонишод, Социалис Ажалай Герой Г. Л. Рабдаев, Б-Н. Г. Гомбожапов, Р. Д. Ванчиков гэгшэд түйлаһан амжалтаяа улам батадхахаар шиидэнхэй, үбэлжэлгэдөө урда мэтэ һайнаар бэлдээ. Эдэ отарануудай һүрэг хонид хүшэ тамираар һайн, зелёнко, һолоомоной үлөөдэһэн дээрэ бэлшээгдэжэ байна.

Дурсагдагша отделениин эхэ хонидой отарануудай хонишод үбэлжэлтэдөө нёдондонойхиһоо һайнаар бэлдэбэшье, зарим тэды усадхагдаагүй дутагдалнууд ушарһан зандаа. Жэшээлбэл, олохон бригадануудта хонидойнь байра үни удаан заһабарилагдаагүй байһандаа үмхиржэ муудашоо. Тиимэһээ хонишодой хэды заһабарилаашье һаань, хотонь мүнөөнһөө хүрэжэ, шиигтэнэ.

Иигэжэ үбэлэй хүйтэндэ сэнтэшэдэг байрада хурьгадые абажа түлжүүлхэнь аймшагтай, нарай хурьгад үбшэ хабшанда нэрбэгдэшэнэ аа гү, гэжэ һэргылхэш гээд хонишод һанаагаа зобонги.

Энэншье тон зүб. Шиигтэй байрада байлгагдаһан хурьгад заабол уушха, гэдэһэнэй үбшэндэ нэрбэгдэжэ, олоороо гарзалжа магад шуу. Хонидой байрын заһабарилагдаагүй байһанай ушар шалтагыень элирүүлхэдэмнай бүхы отделени сооль оройдоол 4 модошо дархан ажалладаг байба. Тиимэһээ намартаа эхэ хонидойнгоо байрануудые шэнэдхэн заһабарилжа үрдсэгүй гээшэ.

Олонхи ушарта тус отделениин хонишод туһаламжа хүлеэнгүй, муудаһан байрануудаа шадаха зэргээрээ өөһэдөө дулаалһан юм. Гэбэшье заримдаа тусхай бригада эмхидхэжэ, хушалтыеньшье һаа шэнэлхэ һэн. Теэд иимэ хүдэлмэриин хэгдээгүйнь гэмшэлтэй.

Саашань хэлэхэдэ, олохон отаранuудта хонидые уһалха һайн түхеэрэлгэтэй юм. Зүгөөр зарим нэгэ бригаданuудта хонишод худагай уһа бар хүсөөрөө бүлэжэ, малаа ундалуулна.

Богонёор хэлэхэдэ, энэ отделениин хонишод ушарһан дутагдалнуудаа дары усадхажа, табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ абаһан социалис уялгаяа сүм дүүргэхын түлөө шармайн оролдоно.

— Иигээд лэ хэдэн үдэрһөө хонишоднай үбэлжэлгэдөө хэр бэлдэһэнээ хоорондоо шалгалсахань гээшэ. Энээндэ хонишон бүхэмнай бэлдэжэ байна. — гэжэ отделениие эрхилэгшэ С. Плюснин хөөрөө һэн.

Д. АЮШЕЕВ, Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай тусхай корреспондентнүүд.
Зэдын аймаг.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Н. П. КАРПОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын юрэнхы эрдэм мэдэрэлэй һургуулинуудта дээдэ мэргэжэлтэй багшанарые бэлдэхэ хэрэгтэ аша үрэтэйгөөр, эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө Эрхүүгэй Хо Ши Минэй нэрэмжэтэ багшын хари хэлэнүүдэй институдай ректор, багшын эрдэмэй кандидат нүхэр **Карпов** Николай Павловичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо В. УБЕЕВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ

Улаан-Үдэ,
Соведүүдэй байшан.
1973 оной декабриин 7.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР И. В. ИЛЬКОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, хүдөө ажахын эмхинүүдтэ олон жэлэй туршада һайнаар ажаллаһанайнь түлөө «Бурводстрой» трестын оньһожоруулагдамал нүүдэл колоннын начальник нүхэр **Ильков** Иннокентий Васильевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо В. УБЕЕВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ

Улаан-Үдэ,
Соведүүдэй байшан.
1973 оной декабриин 7.

Татьяна Хубудеевна Цындескина Хурамхаанай совхоздо техник-осеменатораар олон жэл соо ажаллана. Искусственна аргаар хонидые үрэжүүлхэ ажалые һайн мэдэдэг болонхой. Тэрэнэй үрэжүүлһэн 100 эхэ хониһоо дунда зэргээр 83 хурьган абтаһан байха юм. Татьяна Цындескина Хубудеевна һаяшаг «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар шагнагдаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хурамхаанай совхозой техник-осеменатор Т. Х. Цындескина.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ТЭЖЭЭЛ ДУТАМАГ ГЭХЫН АРГАГҮЙ

Хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлхэ, ноохо ехээр хайшалха гэһэн мүрысөөндэ түрүүшынхеэ хабаадалсана бэшэб. Хонишон боложо, отара даажа абаһаар тэбхэр 20 жэл үнгэрбэ. Эхэ хонидые хайшан гэжэ харууһалхаб, түл түрсэсэ гарзада оруулангүй, тобир тарганаар томо болгожо эхэһээнь һалгааха талаар зарим онол аргатай, дүршэлтэй бологдоо юм бэзэ.

Үнгэрһэн гурбан жэл соо манай бригада яһала һайнаар ажаллажа гараа. Бидэ хоёр жэлэй туршда 100-һаа 100 хурьга, хонин бүриһөө 4 килограмм ноохо абаабди. Тиигэжэ ноохо, мяха абаха, түрэндэ худалдаха даабаряа үлүүлэн дүүргээ һэмди. Энэ жэлдэ уялгаяа бэелүүлжэ шадаагүйбди. Ушар шалтагааниинь бултанда мэдээжэ ааб даа. Хүшэр хүндэ үбэлжэлгэ байгаа бшуу. Хонидойнгоо тоо толгой хороонгүй, гарзада оруулангүй, хүхэ ногоон дээрэ гаргаха гэһэн зорилгодоо хүрэжэ шадаабди. Үбэлдөө үбһэ тэжээлээр дуталдажа, шадал тамираа ёхээр гээһэн хонидһоо ехэ ноохо, хурьга олоор абахань бэрхэтэй гэжэ хонишон бүхэн мэдэхэ. Гэбэшье бидэнэр энэ жэлдэ 100-һаа 70 хурьга түлжүүлээд, тус бүриень 25 килограмм шэгнүүртэнгээр эхэһээнь таһалаабди. Хонин бүриһөө 3 килограмм ноохон абтаа. Мүнөө жэлэй эрхэ байдалда анэмнай муу бэшэ үрэ дүн гэжэ һананабди. Харин колхоздо зууһаа 57 хурьган, хонин бүхэнһөө 2,6 килограмм ноохон абтаһан байна.

1974 ониие хонин ажалаа эрид хүгжөөхэ жэл болгохын түлөө мүрысэе гэһэн хэжэнгынхидэй үүсхэл республика доторнай дэлгэрбэ. Бидэ өөһэд хоорондоо энэ хандалгые зүбшэжэ үзөөд, республикын хонишодой мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, ерэхэ жэлдэ хонин бүриһөө хурьга, 4 килограммһаа бага бэшэ ноохо абаха гэжэ шиидэбэбди. Абаһан уялгаяа заатагүй бэелүүлжэ шадахабди гэжэ һананаб. Юуб гэхэдэ, хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ арга боломжо дүүрэн бии.

Манай бригадынхид Хохюуртын-Булаг гэжэ газарта жэл бүри үбэлжэдэг. Бонитировкын һүүлээр колхозой отарануудһаа наһатай болоһон, шадал тамираар һула 600 хонидые манда даалгажа үгөө. Эдэниие Дарима Очирова, Дарма Дагбаев бидэ гурбан харууһалнабди. Байра байдалнай үбэлжэлгэдөө һайнаар бэлдэгдэнхэй. Колхозоймнай барилгашад энэ жэлдэ түхэреэн хотон барижа үгөө. Тэрээн соогоо хонидынай хурьгатаяа байха юм. Иимэ байра ажахыдамнай түрүүшынхеэ баригдаба. Эхэ хонидой отарануудта хүдэлжэ байһан хонишод түл абалгын үедэ һүүдэрээшье бариха сүлөөгүй байдаг. Энээниие анхаралда абан, колхозоймнай правлени, партком зайн галаар хүдэлдэг зуугаад түхэриг сэнтэй пеэшэн һаяхан абажа үгэбэ. Энээндэнь бидэ ехэтэ баярлаабди. Ябууд дундаа сайгаа халаажа уугаад, ажалдаа гарахада амар болоо. Гэр соошни үргэлжэ дулаахан байха. Пеэшэн түлижэ, эдеэ шанаха, гэрээ дулаасуулхаа гэжэ сагаа барахаяа болёобди. Эхэ хонидой 30 бригада бүхэндэ иимэ пеэшэн табигдаа. Гансал «Сельэнергын» эмхи зурганай хүдэлмэрилэгшэд зайн галаа ходо унтараажа бү байг лэ гэжэ найдаха байнабди. Юуб гэхэдэ, үбэл болоһонһоо хойшо хэдэн часаар, заримдаа сүүдхээр зайн гал ямар нэгэн шалтагһаа унтараагдадаг заншалтай.

Колхозоймнай хонишод ажахын тоосооной гуримаар үнинһөө хойшо ажалладаг. Бидэндэ хэрэгтэй болохо оньһон техникэ, зэр зэмсэг, мори унаа, газар уһан даалгагдажа үгтэнхэй. Өөһэдынгөө хүсөөр үбһэ тэжээлээ бэлэдхэдэг, газараа үтэгжүүлдэг, уһалдагбди. Энэ зундаа манай бригадынхид тус тустаа 30 центнер хэмжээнэй 14 һүрн шарга дээрэ соможо абаа. Тиихэдэ 200 центнер хүхэ һолоомотойбди. Хүсэд хүрэхэ сагаан һолоомон бии. Юрэдөө, үбһэ тэжээлээр дутамагбди гэжэ гомдохо, шалтаг бариха эрхэ бидэндэ үгы. Гансал тэрэнээ гамтайгаар, аша үрэ ехээр абахаар гаргашалха зэргэтэйбди. Отара бүхэнһөө суглараһан хониднай түрүүн шадал тамираар ахирхан һэн. Намарай хэнзэ ногоондо, тарянай узуур дээрэ һайса бэлшээжэ, яһала таргалуулаабди. Үрэжүүлгын үедэ хонид хүхэ һолоомон дээрэ үдэртөө час тухай бэлшээгдэжэ байгаа. Тиимэһээ эхин хурьгад яһала олоор абтаха бэзэ гэжэ хүлеэнэбди. Эдэ хониднай ерэхэ намар гүрэндэ тушаагдаха юм. Тиимэһээ үбэлжэлгын һаранuудта һайнаар харууһалжа, шадал тамирыень муудхаангүй ондо оруулха, хурьга олоор абаха, ехэ ноохо хайшалха, тиигээд тус бүриень 38—40 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэйгээр тушааха гэһэн зорилготойбди.

Бригадымнай хонишод хэлэһэндээ хүрэхэ, зорилгоо бэелүүлхэ гэжэ найдамтайгаар мэдүүлнэб.

Д. САНГАЕВ
Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой ахалагша хонишон.

Парторганизацинуудай тоосоон ба һунгалта

ШУХАЛА АСУУДАЛНУУД АНХАРАГДААГҮЙ

Тээсгэн Гусиноозёрскын ГРЭС-эй барилгын управлениин партийна эхин организацида тоосоото һунгалтын партийна суглаан боложо үнгэрөө. Партбюрогой хүдэлмэри тухай тэрэнэй секретарь Б. С. Чеповской тоосоо.

Партиин XXIV съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхэ талаар тоосоото үе соо партийна организациин коммунистнуудай урда табигдаһан зорилгонуудые ямараар дүүргэһэн тухай элидхэл болоод, хүнүүдэй хэлэһэн үгэнүүдһээ элиржэ үгэнэ.

Тус организациин партийна зургаан бүлэгэй 85 коммунистнууд бултадаа үйлэдбэриин шиидхэхы участогуудта хүдэлнэ. Эдэнэй олонхинь үйлэдбэриин түрүүшүүл болоно.

Гэхэтэй хамта барилгын управлениин коллективые бүхы дээрэнь абажа харахада, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин түсэб һайнаар дүүргэгдэнэ гэжэ хэлэхын аргагүй. Генподрядай талаар 9 һарын түсэб оройдоо 80 процент, жэлэйхи — 53,1 процент дүүргэгдэһэн. Тиимэһээ 4-дэхи кварталда жэл соо түсэблэгдэһэн хүдэлмэриин хахадынь хэгдэхэ болоно. Энэ хүнгэн бэшэ зорилго. Хүйтэнэй болоходо бэрхэшээлтэй юумэнүүд бүри олошордог. Энээн тухай элидхэлшэ юушье хэлэнгүй үнгэрюэ, тон шухала гэжэ тоолохоор асуудалда онсо анхарал хандуулагдаагүй байна.

Субподрядна 12 организацинуудай оройдоол хоёрынь лэ гурбан кварталай үйлэдбэриин даабари дүүргэжэ шадаа. «Сиботделстройн» участогууд, раствор-бетоной ажахы, «Сибэнергострой» трестын ПМК түсэбөө илангаяа муугаар дүүргэнэ. Эдэ коллективүүдтэ хүдэлмэришэд болон инженерно-техническэ зарим хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай журам һула, хүдэлмэридөө тарахагүй ябадал, хүдэлмэри һаатуулха ушарнууд али олон үзэгдэдэг гэжэ элидхэл соо хэлэгдэнэ.

Барилгын хүдэлмэриин удаарһан шалтагаануудые элидхэлшэ тайлбарилхые оролдоо. Зарим бригадануудта хүдэлмэриин ехэ саг хии хосорно. Хүдэлмэридөө журам һулатайгаар хандадаг хүтэлбэрилэгшэд үшөө дайралдаһаар. «Сибэнергосантехмонтаж» участогай начальник нүхэр Колмаченко тэдэнэй тоодо орно. Тэрэ 300 хүнэй һууритай столово, котельнэ, тоһо-мазудай ажахы гэхэ мэтэ шухала хэрэгтэй барилганuudай хүдэлмэрине һаатуулаа гээд элидхэл соо хэлэгдэнэ. ПМК-гай начальник нүхэр Евстигнеев сэбэрлэлтын түхеэрэлгэ, котельнэ барилга дээрэ хүдэлмэриин түсэбые дүүргүүлжэ шадаагүй. «Сиботделстрой» участогай начальник нүхэр Бардыхановай, 4-дэхи автобазын начальник нүхэр Улановай даадаг коллективүүд муугаар ажаллана. «Сибспецэнергомонтаж», «Электросибмонтажай» участогуудта материалнууд болон конструкцинуудай дуталдаһанһаа боложо, бригадануудай хүдэлмэришэд ажалаар хүсэд хангагдадаггүй байна. Центрозаводой участогай (начальнигынь нүхэр Туфанов), комплектациин участогай хүтэлбэрилэгшэдые эндэ зэмэлхэ хэрэгтэй гэжэ элидхэлшэ хэлээ һэн. Энэ ГРЭС-эй СУ-гай начальнигай орлогшо нүхэр Кагановшье мүн зэмэтэй байна.

ПМК, «Сибспецэнергомонтаж» участогуудта, 4-дэхи автобазада түсэбтэ даабаринуудые ямар шалтагаанһаа боложо дүүргэнэгүйб гэбэл, машина ба механизмнууд хүсэдөөр хүдэлгэгдэнэгүй. Зарим участогуудта материалнуудай, хэхэ хүдэлмэриин үгы дээрэһээ 2—3 халаанда хүдэлмэри эмхидхэгдэнэгүй.

Мастернууд бригадануудай хүдэлмэри муугаар шалгана, участогууд техническэ документацяар саг соогоо хангагданагүй. ГРЭС-эй дирекци, ПТО-гой начальник нүхэр Дуров бетонно хүдэлмэриин шанарые һайнаар шалгадаггүй. Эдэ бүгэдэ барилгын хүдэлмэринүүдэй шанарта муугаар нүлөөлнэ.

Гол корпусой һууридa муу шанартай бетон (510 тонно) хэрэглэһэнһээ боложо, голодоһон гаргагдаа гэжэ коммунистнууд нүхэд Гриценко, Огиев болон бусадай үгэһөө элирээ. Тиимэһээ мүнөө энэ гол барилга дээрэ бүхы хүдэлмэри зогсоогдоо. Энээн тухай партбюрогой тоосоон соо хэлэгдээгүй.

Барилганuudые хэжэ эхилһэн сагһаа хойшо 31 миллион түхэригэй орондо 20 миллион түхэригэй хүдэлмэри бүтээгдээ. Юһэн һара соо ажалай бүтээсын (субподрядна организацинуудые тоолонгүйгөөр) түсэб 81 процент дүүргэгдээ. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, 95 процент болоно. Тиимэһээ ажалай бүтээсэ доошолһон жэшээтэй. Эдэ бүгэдэ партбюрогой һанаа зобоохо ёһотой. Гэбэшье партбюрогой тоосоото элидхэл соо эдэ асуудалнуудта ёһото анхарал хандуулагдаагүй байна.

Тоосоото элидхэл соо социалис мүрысөө эмхидхэхэ шухала асуудал хүсэд һайнаар харуулагдаагүй. Энэ шухала хэрэгэй һайн зүйлнүүд ба дутагдалнууд гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдээгүй. Барилга «комсомол-залуушуулай» гээд нэрлэгдэдэг. Гэхэтэй хамта партбюрогой тоосоон соо барилгын комсомолой организациин үүргэ харуулагдаагүй.

Б. ЦЫБЕНДОРЖИЕВ,
Сэлэнгын аймагай «Улаан Сэлэнгэ» газетын редакторай орлогшо.

ТОБШОЛОЛ ХЭГДЭЭ, ЗОРИЛГО ЭЛИ

Партийна эхин организацинуудта тоосоото һунгалтын суглаанууд боложо дүүрэбэ. Эдэ суглаанууд яһала эмхитэйгээр, дилэнхи олон коммунистнуудай хабаадалгатайгаар боложо үнгэрөө гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлжэ, юһэдэхи табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ ехэ тэмсэлдэ коммунистнуудые, бүхы ажалшадые элсүүлхэ гол зорилготойгоор тэдэ суглаануудай болоһониинь элитэ.

Тоосоото һунгалтын суглаануудые зарлалгада бэлэдхэл нилээд хэгдэһэн зэргэтэй. КПСС-эй райком партийна эхин организацинуудай секретарьнарай зүблөө саг соонь эмхидхэһэн, тоосоон ба һунгалтада бэлэдхэлэй гол асуудалнууд тэндэ хэлсэгдээ һааб даа. Тиихэдэ партиин райкомой секретарьнар, бюрогой гэшүүд, мүн райкомой олон гэшүүд эхин организацинуудые даажа абаһан байгаа. Тэдэнэр парторганизациин секретарьнарта энэ шухала кампанида бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгтэнь горитой туһаламжа үзүүлһэн гээшэ.

Жэшээнь, «Родина» колхозой 3-дахи отделениин партийна эхин организацида болоһон тоосоото һунгалтын суглаан бэлэдхэл һайнтай байжа, ехэ эдэбхитэйгээр, эмхитэйгээр боложо үнгэрөө һэн. Партбюрогой, тэрэнэй секретарь Ю. А. Сабовай энэ талаар ехэ оролдолго гаргаһаниинь харагдана. Ажал ябуулгаараа энэ организаци һайн гэжэ тоологдодог юм. Коммунистнуудай хамтын суглаан таһалгаряагүй боложо, партийна, үйлэдбэриин ажабайдалдахи гол шухала асуудалнууд хөдө хэлсэгдэжэ байдаг юм.

Гэбэшье коммунистнууд ажал хэрэгээ шүүмжэлхы шэглэлтэйгээр хаража үзөө, дутуу дунданууд, шиидхэбэреэ гүйсээд олоодүй асуудалнууд тушаа анхаралаа онсо хандуулаа. Тиихэдээ партбюро коммунист бүхэнэй харюусалга шангадхаха, тэдэниие партийна тусхай даабаритай болгохо гэжэ ехэ хүсэлөөгүй байшоо. Соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриин байдал үшөө һана һанда хүрэмөөр бэшэ. Нютагай клуб ехэ муугаар хүдэлнэ. Хэрбээ аймгүйсэдкомой культурын таһагай үмэнэ энэ асуудал саг соонь табиһан байгаа хада иимэ юумэн болохогүй һэн. Отделениин колхозникүүдай дунда социалис мүрысөөн һайнаар эмхидхэгдэнхэй гэжэ хэлэхын аргагүй гэжэ коммунистнууд тон зүб тэмдэглээ.

Хүдэриин совхоз энэ «Родина» колхозой хүршэ, хоорондоо нэгэ мужаатай ажахы. Харин эдэ хоёрой ажалай үрэдүн хоорондоо ехэ илгаатай юм. Хэрбээ «Родина» колхозой гектар бүриһөө 19 центнер ороохо хуряажа абахада, нүгөөдэ ажахынхи 11,2 центнер болоһон байна. Тээд иимэ ехэ гээгдэл юун дээрэһээ ушараа б? Хэнэйшье мэдэһээр, Хүдэриин совхоздо газар таряалангаа бирагүйгөөр эрхилдэг байһаниинь элирнэ. Газар муугаар элдүүрилэгдэнэ, агротехническэ алибаа хэмжээ ябуулганууд ёһотоор баримталагданагүй ха юм.

Гансал энэ баримта хадаа совхозой парткомой үйлэдбэреэ һулаар хүтэлбэрилдэг байһанай гэршэ болоно. Агротехникэ эрид һайжаруулха эрилтэ ажахын дирекциин, агрономуудай үмэнэ парткомой шууд табижа шадаагүйнь тодоор харагдана бшуу. Тэрэ мүртөө социалис мүрысөө эмхидхэлгэдэ дутагдал олон, ажалай, үйлэдбэриин журам һула. Эдэ бүгэдэн тушаа суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн коммунистнууд М. Д. Москвитин, Д. Ч. Цагадаев, Д. У. Ранжуров болон бусад шүүмжэлхы ашаглалгануудые хэһэн байна.

Иимэ жэшээнүүдые суглаан бүхэнһөө дурдажа боломоор. Гэбэшье партийна хүдэлмэридэхи дутуу дунданuudые, алдуу эндүүнүүдые усадхаха хэмжээнүүдые суглаан бүхэнэй хараалһан тула тэдэн тушаа дэлгэрэнгыгээр тогтоодшье ялайб. Мүнөө партбюро, партком бүхэн тоосоото һунгалтын суглаанай үедэ коммунистнуудай хэһэн шүүмжэлхы ажаглалтануудые, тэдэнэй оруулһан дурадхал болон һанамжануудые согсолжо, тэдэниие хүсэндэнь хүргэхэ зорилгоор тусхай хэмжээ ябуулганuudые табижа байна. Тэдэ хэмжээ ябуулгануудай дүүргэлтын хойноһоо КПСС-эй райком, тэрэнэй эмхидхэлэй таһаг шанга хиналта табиха байһаниинь мэдээжэ.

Тоосоото үедэ партийна организацинуудай хэһэн, бүтээһэн юумэнүүд ехэ, тэдэнэй зэргэшье нилээд бэхижээ. Партийна хүдэлмэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн дүй дүршэл, онол арганууд һайшаагдаа. Тэдэниие саашадань ажал ябуулгадаа үргэлжэдэнь нэбтэрүүлхэ зорилго хараалагдаа. Гадна парти доторой хүдэлмэридэ, ажахын ажал ябуулгада, ниитын ажабайдалда ушарһан дутагдалнууд партийна хүтэлбэриин шэнжэ шанарые, онол хэлбэрине улам дээшэлүүлхые уялгана.

Партийна организацинуудай хүтэлбэридэ шэнээр һунгагдаһан секретарьнарай, парткомой болон партбюронуудай гэшүүдэй бүридэл шанарайнгаа талаар нилээд һайжараа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Мүнөө һунгагдаһан бүхы секретарьнарай 80 процентнь дээдэ ба дунда һургуулиин эрдэмтэй коммунистнууд. Мүн олон эхэнэрнүүд ниитын энэ тушаалда дэбжүүлэгдээ. Зүгөөр партийна хүтэлбэридэ шэнээр дэбжүүлэгдэһэн кадрнуудые хүдэлмэридэнь дадуулан һургаха, тэдэндэ саг үргэлжын туһаламжа үзүүлхэ гээшэ шухалын шухала хэрэг. Энээн тушаа партиин райком һанаагаа бүри мүнөөнһөө табихаар шиидэнхэй.

Энэ боложо үнгэрһэн тоосоото һунгалтын суглаанууд хадаа өөрын онсо шэнжэтэй. Юуб гэхэдэ, эдэ суглаанууд партийна документнүүдые һэлгэлгын үргэлжэлһөөр байһан сагта боложо үнгэрөө гээшэ ааб даа. Тиимэһэ эмхидхэлэй, политическэ удха шанартай энэ хэмжээ ябуулгын ямараар бүтэжэ байһан тухай, тэрэнэй түрүүшын дүй дүршэл тухай ехэ хөөрэлдөөн болоо. Тиигэхэ ёһотойшье байгаа ха юм даа. Эдэ хоёр кампаниин хоорондоо нягта холбоотой, нэгэ үндэһэтэй байһыень ойлгонобди. Тэдэнэй гол зорилгонь хадаа партийна организацинуудай ажал ябуулгые улам һайжаруулха, коммунист бүхэнэй эдэбхи хүгжөөхэ хэрэг болоно.

Б. НЕМЧИНОВ,
КПСС-эй Хяагтын райкомой инструктор.

ШЭНЭЭР МҮНДЭЛҺЭН ФАБРИКА

Сахалин олтирог дээрэхи Шахтёрск хотын шанаржуулгын фабрика шэнээр мүндэлбэ. Ленинградай «Гипрошахт» институдай зохёоһон проектын ёһоор фабрика жэлэй турша соо 900 мянган тонно гэхэ гү, али мүнөөхиһөө хоёр дахин ехэ нүүрһэ гаргаха шадалтай болохо юм. Технологическа бүхы ажал хэрэгүүдтэ автомат тодхоһоной, оньһон арга хэрэглэһэнэй ашаар ажалай үндэр бүтээсэ туйлагдаха байна.

Предприятида продукци уһаар сэбэрлэхэ түхеэрэлгэ хүдэлхэ. Бүхы улэгдэлнүүд шүүгдэн хаягдаха. Хэрэглэгдэһэн уһа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэ хэрэглэгдэжэ, фабрикые тойроод һуулгагдаһан тарималнуудые, дүтэ шадар байдаг нуурые бузарлалгые зайсуулха юм.

Шахтёрскын шэнэ фабрикын түхеэрэлгые Донбасста, Уураалда бэлэдхэн бүтээхэ. Южно-Сахалинск хотын нүүрһэнэй шахтын түхеэрэлгэнүүдэй завод зарим машинануудыень эльгээхэ байна.

— Үйлэдбэриин хэмжээнэй үргахада, хүдэлмэришэдэймнай тоо олошорхо,— гэжэ шанаржуулгын фабрикын директор Степан Самойлов хэлэбэ. Тиимэһээ бүхы һомологдоһон мүнгэнэй миллион гаран түхэригынь гэхэ гү, али арбадахи хубинь байра барилгада гаргашалагдахаар хараалагданхай.

Карл РЕНДЕЛЬ,
АПН-эй корреспондент.
Южно-Сахалинск.

СОВЕТ ОРОН ДОТОРНАЙ

РСФСР:
ХҮСЭТЭЙШЬЕ, АЛМАЛТА ЕХЭТЭЙШЬЕ

ЛЕНИНГРАД. XXII партсъездын нэрэмжэтэ металлургическа заводто шэнэ түхэлэй дулаа бариха турбинанууд гаргагдажа эхилээ. Электрын элшэ хүсэ ба промышленна уурал гаргахын тула машинанууд хэрэглэгдэхэ. Конструкторнууд турбинануудай хэмжээс хубилгангүй хүсыень гурба дахин дээшэлүүлээ. Ленинградайхид иимэ агрегадуудаар Ростовой ТЭЦ хангана.

1,5 процентээр бага ууралай хэрэглэгдэдэг дээрэһээ «ПТ-80» түхэлэй шэнэ машина «ПТ-60» түхэлэй машинаһаа шалгарна.

УКРАИНА:
ГАЗАР ДООГУУР СОРГОНУУДЫЕ ҺУУЛГАХЫН ТУЛА

ЧЕРКАССА. «Черкассжилстрой» трестын 22-дохи барилга-хабсаралгын управлениин мэргэжэлтэд газар доогуур соргонуудые һуулгахын тула юрын аад, ашаг ехэтэй машина зохёогоо. Энэ механическа «мана һохор» электромоторой хүсөөр хүдэлгэгдэдэг хабсаргагдаһан шнегүүд болоно. Малтагдаһан шорой тусхай шахтаар газар дээрэ гаргагдадаг. Тиин тэрэ дулаасуулгын ба канализационно түхеэрэлгэнүүдые бэхилхын тула хэрэглэгдэнэ. Иигэжэ асфальтаар хушагдаһан үйлсэнүүд һандаргагдахаа болёо, автомобильнууд ба ябаган хүнүүдтэ һаалта хэдэг обоо хүбөө шорой үгы болоо.

Машиныш туһаламжаар соргонууд татагдана.

КАЗАХСТАН:
МАНГЫШЛАГАГ ГВАРДЕЕЦҮҮД

ШЕВЧЕНКО. Үрэмдэлгын мастер Г. И. Шевченкын бригадын гэшүүд «1973 оной социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн тэмдэгтэ түрүүлэн хүртэбэ. Тэдэ табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэжэ, 21500 метртэ скважинануудые малтаа.

Мангышлагай Социалис Ажалай Герой Г. И. Шевченкые «нефтиин хахад аралай гвардеец» гэжэ нэрлэдэг. Геннадий Иванович найман жэлэй урда тээ хооһон сүл губида ерэжэ, эгээл гээгдэнги бригада даажа абаһан байгаа. Хэды хүшэр хүндэ байгаашье һаань, коллективые нэгэдүүлжэ шадаа. Жэл үнгэрөөд байхада, тэрэнэй бригада Казахстанда түргэн үрэмдэлгын түлөө социалис мүрысөө үүсхээд, түсэбтэ даабаряа дүрбэ дахин дээшэлүүлээ, Мангышлагта худаг малталгаар рекорд тогтоогоо.

Мүрысэхэ гээшэ бэе бэедээ туһалха гэһэн удхатай. Г. И. Шевченко түрүү дүй дүршэлэй һургуули эмхидхэгшэ, хүтэлбэрилэгшэ боложо, олохон ушарта мастерай түхеэрэлгэ дээрэ хэшээлнүүд үнгэргэгдэдэг болоһон байна. Мангышлагай управлениин бүхы үрэмдэгшэд тус һургуули дүүргээ, Мафус Давлетбаев, Шамиль Шахвердиев, Женис Капишев суута мастернууд болоо.

Коллективтэ «СССР-эй нефтиин промышленностиин үрэмдэлгын эрхим бригада» гэһэн нэрэ зэргэ олгоһыень гэршэлэн, шевченкынхидэй аранга дээрэ улаан одон яларан носожо байдаг. Ажал хүдэлмэреэ эрхимээр эмхидхэһэнэй ба зохёохы бэдэрэлгэ хэһэнэй түлөө тус бригада иимэ нэрэ солодо хүртөө.

(ТАСС-ай корр).

ДОНЕЦКЭ ОБЛАСТЬ. «Азовсталь» заводто ажалай ёһото һайндэр болобо. КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдээр хараалагдаһан хоморой шухаг «3.600» станай түрүүшын ээлжээнэй барилга эндэ дүүрэбэ. Түрүүшын ээлжээн жэлэй туршада 1 миллион 350 мянган тонно булад хабтагай гаргаха юм. 5-һаа 50 миллиметр хүрэтэр зузаан, 28 метр хүрэтэр булад хабтагайнууд эндэ гаргагдадаг. Энэ автомат аргаар хүдэлдэг үйлэдбэри электротехническэ түхеэрэлгээр, тоолон тодорхойлолгын приборнуудаар хангагдаһан.

Эршэтэ барилгын олон мянган хүнэй бүридэлтэй коллектив баатар ажалай үльгэр жэшээ харуулан ажаллана. Тэрэнэй ашаар стан болзорһоо хахад жэл урид продукци гаргажа захалаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зүүн гарһаа — станай мэдээжэ барилгашад слесарь-хабсаргагшадай бригадир Г. В. Коваленко, хабсаргагшадай бригадирнууд Г. М. Кульбаба ба А. Д. Воробей, штукатурщигуудай бригадир, УССР-эй габьяата барилгашан М. Ф. Короткал, хабсаргагшадай бигадир В. И. Симбирский.

ТАСС-ай фотохронико.

СОВЕТ ЦУХЭДЭЙ ТУҺАЛАМЖААР

«Южкузбассуголь» комбинадай В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ шахтын бригадир Н. И. Олейниковой һаяхан абаһан телеграмма соо «Сүүдхэ бүхэндэ 1704 тонно шулуу нүүрһэ үгэнэбди, бригадир П. Буянтогтох» гэжэ бэшээтэй. Совет мэдээжэ шахтёр нёдондо «Налайха» шахтын монгол нүхэдтөө айлшаһан юм. Эгээл тиихэдэ П. Буянтогтох гэгшын хүтэлбэрилдэг монгол шахтернуудай бригадые социалис мүрысөөндэ урижа тухай хэлсээ батлаһан байна.

Совет горнягуудай жэшээгээр «Налайхын» шахтернууд «мянгатанай» мүрысөө дэлгэрүүлээ. Тиигэжэ оньһожоруулагдамал бүлэг бүхэн сүүдхэдөө мянган тонно шулуу нүүрһэ абаха ёһотой болоно. Тиин ажалай ехэ амжалта туйлагдаба.

«Налайха» шахтада Монгол орон дотор эгээл ехэ ажалай бүтээсэ туйлагдаа. МНР-эй шулуу нүүрһэ үгэдэг промышленностиин энэ шахта түрүүлэн нарижуулагдажа байна. Советскэ Союзай туһаламжаар предприяти һайжаруулагдана. Шулуу нүүрһэ сэбэрлэхэ оньһожоруулагдамал бүлэг нэбтэрүүлгэ энээнэй эгээн шухалань гэжэ тоологдоно. Тэрэнэй ашаар байгша оной найма һарын турша соо бүлэгэй сүүдхэдөө дунда зэргээр — 1012 тонно, харин август һарада ажалай бүтээсэ 1.104 тонно нүүрһэн болоо. Үйлэдбэриингөө даабари коллектив саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэдэг.

Совет хүдэлмэришэд, инженернууд ба техникүүдтэй нягта холбоотой байһанайнгаа ашаар «Налайхын» шахтернууд шэнэ техникэ болон түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэ аргатай болоо. Нёдондо жэл «Налайхын» нүүрһэшэд «Южкузбассуголь» комбинадай В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ шахтын горнягуудтай ажалай харилсаа байгуулһан юм. Ехэ бүлэг монгол шахтёрнууд совет предприятинуудай ажалтай танилсаһан байна.

СССР-эй Шулуу нүүрһэнэй промышленностиин министерствэһээ үшөө нэгэ сэбэрлэлгын оньһожоруулагдамал бүлэг «Налайха» шахта һаяхан абаа. Тэрэниие нэбтэрүүлхэ талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Шахтын проектнэ хүсые байгша ондо хүсэлдүүлжэ, 600 мянган тонно шулуу нүүрһэ абадаг болохобди гэжэ Монголой горнягууд найдана.

К. БОЛДОХОНОВ,
ТАСС-ай корреспондент.

НАРАТА ҮДЭРЫЕ УГТУУЛАН

Очерк

— Эндэхи багахан голоорнай могойнууд олон байһан юм гэхэ...

— Мүнөөшье тиимэ зан даа гү? — гэжэ һонирхоноб.

— Үгы даа. Үе сагай ошохо бүри үсөөрэ үсөөрэһөөр, үгы болошоо гэлсэгшэ. Тиихэдээл нютагнай Могой-Горхон гэжэ нэрэтэй болоһон юм, — гээд, буурал сагаан толгойтой хүгшөөдэй хөөрэжэ һуугаа һэн.

Могой-Горхон... Иимэ нютаг Түнхэнэй аймагай Түнхэнэй совхозой газар дээрэ оршодог. Юрэнхыдөө Могой-Горхон тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэхэ зорилго табигдаагүй. Могой-Горхоной һү һаалиин фермын коллектив тухай... тэрэ коллективэй гэшүүн, совхозой түрүү һаалишан, коммунистка Радна Жигжитовна Дашиева тухай, тэрэнэй ажал хүдэлмэри тухай хөөрэхэеэ һанаа хүмби.

...25 жэлэй саада тээ һэн. Нэгэ залуухан басаган гартаа һуулга барихай, һү һаалиин фермэ тээшэ гэшхэлжэ ябаа.

«Үбһэ тэжээл, ургаса таряа хуряалсахаһаа нилээд хүшэр ажал гэлсэнэ. Бусад һаалишадта адли хоёр гартай аад, юундэ ажаллажа ядаха юмбиб. Тиигэжэ бригадир хэлээ һэмнай. Туршаад лэ үзэһүүб даа»,—гэжэ мэтын бодолдо абтан ябатараа, Радна нэгэ мэдээхэдээ үнеэдэй байра соо ороод, алхалжа ябаба. Ахалагша һаалишан Антонида Аюшеевна залуу басаганда бүлэг үнеэдыень заажа үгөөд: «Удангүй һураһаш даа. Бидэнээ нигээд лэ ахижа гарана бэзэш. Залуу хүндэ юу...» гэжэ хэлээ бэлэй.

Тиигэжэ Радна басаганай ажал эхилээ һэн.

— Үглөөгүүр эртэ бодохсоо ядалсагша һэм. Гарнуудни түрүүшээр модон шэнги болошо һэн, — гэжэ шэнэ ажалайнгаа түрүүшын үдэрнүүдые Радна Жигжитовна һанан дурсадаг. Зүгөөр дүй дүршэлтэй һаалишадай үнеэдээ яажа һаадаг, яажа харууһалдаг байһые анхаралтайгаар адаглан харахадаа, олон юумэ ойлгожо абаа. Жэшээлхэдэ, һүөөр дүүрэ шэһэн үнеэнэй хүхые ганса эрхы долёобор хоёроороо бэшэ, харин гарайнгаа бүхы хурганuudаар адхажа һааха ёһотой гэхэ мэтэ «нюусанuudые» удангүй мэдэжэ абаһан байна.

Һаалишан болоһон түрүүшын жэлдэ хүндэшэг лэ байгаа юм бээзэ. Зүгөөр Радна шадал соогоол оролдожо ажаллаа һэн. Сугтаа ажалладаг үнинэй һаалишадынь заримдаа: «Энэ басагамнай һүрхэйл бэрхэ һаалишан болохол ха» гэлдэжэ хоорондоо хөөрэлдэдэг болобо.

Нэгэтэ иимэ ушар болоһон юм. Тэрэ үедэ һаалишад үнеэдээ ээлжэ ээлжээгээр бэлшээдэг байгаа. Радна басаган зуһаландаа нүүжэ ошоһоор үнеэдээ манаха ээлжээниинь тудаба. Үдын хойно үхэр малаа Майлайн хадын соорхойн шэмэтэ ногоон соо манаа һэн. Зунай наранай баруун хойшоо тонгогод гэһэн хойно үнеэдээ гэр тээшэнь туужа эхилбэ. Хадын модон сооһоо бүхы үнеэдээ гаргажа ябахадаа, өөрынь һаадаг эреэгшэнтэй хамта үшөө хэдэн үнеэдэй үгы байһыень обёорбо. «Яахаб? Бэдэржэ олохол хэрэгтэй» гэжэ шиидэбэ. Уданшьегүй боро харанхы буужа, одо мүшэд ониб-ониб гэлдэжэ эхилээ бэлэй. Тойроод харанхы. Хэды алха ябаад лэ шагнаархаха юм. Хон-жэл. «Үнеэдни намһаа хорогдожо гү?» гэжэ Радна һанаадшье абана. Харанхы һүни, орой гансаараа ой модон соогуур ябахада аймшагтайл байба! Хирэ хирэ болоод лэ нюргэ руунь хүйтэ даахадал гэнэ. Зүгөөр Радна шоно, баабгай гэхэ мэтэ арьяатан эндэ үгы гэжэ һанаагаа заһана. «Үнеэдээл олохоб, заатагүй олохоб!» гэжэ шабшан, урагшаал алхална. Тиихэдэнь саг түргөөр ошоһондол, айха забда сүлөөгүй хэбэртэйгээр үзэгдэнэ.

Радна эндэхи ой модон соо төөрихэгүйгөө мэдэжэ ябаа. Хадынгаа хормой тээшэ, доошоол буугаа һаа, фермэдээ хүрэжэ ерэхэл байба бшуу. Тиимэһээ хадын орой өөдэ, үнеэдэй ябадал зүргөөр алхалжа мэдэбэ. Хадын нэгэ жалга гаталаад, шулуун хабсагайн хажууда хүрэжэ ябахадань, нэгэ юумэн урдань модо шүргөөһэн, баршагнаһан мэтээр үзэгдэбэ. «Үнеэдни эндэ ерэһэн байба гү, али...» гэжэ һанахадаа, зүрхэнэйнгөө түг-түг сохилжо байхые эли тодоор мэдэбэ. Тэрэ абяан тээшэ аалихнаар хүрэжэ ерэхэдэнь, ногоондо садаша һаң эреэгшэн, тээ са үшөө гурба-дүрбэн яралгүйхэн хибэдэһэ бэжэ хэбтэбэд.

Радна үнеэдээ баярлаһандаа: «Ой со тэнэһэн ороолонгууд!» шангаар хараагаад, тэр шээ тэдэнээ тууба. дээ хүрэжэ ерэхэдэнь, мүшэн һүниин тэн бол заажа байгаа һэн...

...Радна Жигжитовна шиева хорин табан жэл таһалгаряагүй һаалиша ажаллана. Һаалишанай бэлэн бэшэ гээд бул мэдээжэ. Зүгөөр Р Жигжитовна үе наһан гоо олон иимэ бэрхэшээ дые дабажа гараһан Хура бороо, саһата ганшье, тэжээлээр үбһэ хулһагүйшье жэ энэ үе сооһь дайралда рэл нютагтаа түбхи совхозойнгоо хамтын да үнэн сэхээр ханд ажалайнь амжалтану улам арьбадхахын коммунистка Радна Даш үсэд нэтэрүүгээр ажалл зандаа.

Радна Жигжитовна баян хүн юм. Үхибүүд Тэдэнээ ажалда дуратай хүмүүжүүлхые оролд хүмүүжүүлнэшье. Өөрөө маг соогоо дэлгэрһэн со лис мүрысөөндэ оролс 1972 ондо үнеэн бүриһ мянган килограммһаа һү haагаа. Тиихэдэ энэ дэ эрхимээр ажалл «1973 оной социалис мү сөөндэ эрхимлэгшэ» значок энгэртээ зүүнхэй.

Радна Жигжитовна үнэ хэ ажалаараа үетэн нүхэд хүбүүд, басагадтаа ул жэшээ харуулна. Анна басаганиинь 8 класс д гээд, 5 жэл соо һаали наар ажаллаа. Тиихэдээ тиин гэшүүн болоо. Эр һайнаар ажаллаһанайнь лөө Анные совхозой п ком болон дирекци хүтэл рилхы кадрнуудые бэлд Улаан-Үдын хүдөө а хын техникумдэ эль гээ һэн. Мүнөө Анна Д жиевна техникумээ амжал тайгаар дүүргэжэ ерээд, рэл совхоздоо ажалл байнхай. Хоёрдохи бас ниинь Роза гэжэ нэрэ Тэрэ ВЛКСМ-эй гэшү Наймадахи класс дүүрг эндэхи Могой-Горхоной ф мэдэ гурбадахи жэлээ лишанаар ажаллана.

— Эрэхэ жэлдэ ху ажахын техникумдэ орох ном, учебнигүүдээ шагаа байнаб, — гэжэ Роза х рэнэ. Роза урдаа табиһан рилгоёо хүсэлдүүлхэл ба гэжэ һанаа һэм.

Радна Жигжитовнагай Володя хүбүүниинь 1969 о һоо хойшо тракториста ажалладаг. ВЛКСМ-эй ра комой бюрогой зүүршэлэ һаяхан КПСС-эй гэшүүн кандидатаар абтаа. Мү жэлдэ комбайнда һуу 200 шахуу гектар та хадажа, 2.600 цент ороохо сохижо, таряа ряалгаар совхоз соогоо хо дохи һуури эзэлээ. «Восхо гэжэ гарай часаар шаг данхай. Нүгөө хүбүүд, ба гадынь һаял һургуули дартай боложо ябанхай.

1972—1973 онуудай үб жэлгын үедэ һү ехээр хын, түл олоор абахын лөө һаалишадай дунда гэрһэн социалис мүрысөө дэ шалгарһанайнгаа тү Могой-Горхоной ферм хоёр һаалишад Ра Дашиева, Нэрдоб Имес МНР-тэ ошожо ам ха түлөөһэгүй пут коор шагнагдаһан юм. Р публикын бүлэг малшад хамта Радна Жигжитов байгша оной сентябрь һа да Монголой «Тэрэлжэ» жэ амаралтын байшан амаржа ерээ.

Монгол орон ошожо ер һэндээ үнэн зүрхэнһөө ба тайб. Монголой нийсл Улаан-Баатарай музей намайе ехэтэ һонирхуула Монгол арад совет хүн хаа хаанагүй халуунаар тана. Монгол-совет арадууд хани барисаан хэтэдэ (за жэг лэ, — гэжэ Радна Жи житовна һанажа ябаһан хөөрэлдэжэ һуухадаа хэл һэн.

...Сагаан саһан малгай Саяан уулын оройһоо хүй хэнеэр һэбшээлнэ. Үглөөн 5 саһаа урид хүл дээрээ б доһон Радна Жигжитовна Р за басагантайгаа хал ажалай ээлжээтэ нарата үд рые угтан, фермэ тээш гашхалба. Коммунистка Ра на Жигжитовна Дашиев шэнги юрын ажалша мал олон миллион хүнүүдэй ба тар ажалаар манай үглөө рэй гэрэлтэ һайхан саг коммунизм дүтэлүүлэгд ха юм гэжэ хэлэхэ дура хүреэ һэн.

С. ОЧИРОВ.

СОВЕТ ХҮНЭЙ ОМОГОРХОЛ

...үедэ, Совет Социа... Республиканууд... Союз... һалбаран мандажа бай... бүхы совет арадуудай ...шатын, үргэн ехэ уд... нинтэ национальна ...омогорхолой бии болоһон ту... нүхэр Л. И. Брежнев ...-эй 50 жэлэй ой тухай ...соогоо хэлэһэн бай...

...арадуудаймнай энэ гүн... ехэ мэдэрэл манай со... үеын алдарта жэлнүү... үедэ бүрилдөө юм.

...революциин урда ...дэлхэйн империалис дай... үедэ В. И. Ленин оро... ...й национальна омогор... тухай онсо тодоор бэщэ... ...нинь мэдээжэ. Бүхы дэл... империалис оронуудай ...хоорондоо хэжэ бай... хархис удхатай дайе ...ахын тула орон бүхэнэй ...мэришэдэй партинууд ...дынгөө правительствые ...да диилдүүлхэ, импери... дайнние граждан дайн ...охо гэһэн уряалтайгаар ...хэ зэргэтэй гэжэ В. И. ...н заагаа һэн. Энэ бодо... ...ээрээ интернационалис ...тэмсэлые империалис ...дүүд бузар муухайгаар ...айруулжа, большевиг... түрэл орондоо урбажа, ...н дайсадта туһална гэ... байгаад хашхаралдажа бэлэй. Тиигэлдэхэдэнь ...И. Ленин тэрэ үедэ оро... ...ай национальна омогор... тухай тусхай статья бэ... һэн.

...родой түрүү хүдэлмэри... национальна омогорхол ...шые арсадаггүй юм гэжэ ...н сэхэ заагаа бэлэй. Тэ... ...р өөрынгөө түрэл хэлые ...элдэг, Эхэ орондоо дур... ...оронойнгоо ажалша ...ые түрүү социалис мэ... ...лтэй болгохын тула тэм... һэн. Хаанта засагай ...Россиин хүдэлмэришэд, ...ы ажалшад өөрынгөө түү... ...хи революционно зан... ...нуудаар омогорхоодог ... «Эхэ ороноо хамгаалха» ...эн помещигүүд, капита... ...стнуудай дарлалтата поли... ...ые тэрэ омогорхол шууд ...садаг байһаниинь мэдээ...

Манай орондо Агууехэ Октябриин социалис революциин илаһанай, хүдэлмэришэд болон бүхы ажалшадай гүрэнэй засагые хүсэдөөр гартаа абаһанай ашаар бүхы совет арадай Эсэгэ орондоо дурлал, тэрэнэйнгээ ажахын, политическэ, дайшалхы бэлон соёл культурын амжалтануудаар омогорхол тад онсоо удха шанартай болобо.

Засагаа гартаа абаһанай ашаар хүдэлмэришэд, таряашад өдөөл гүйсэдөөр өөрын болоһон, совет, социалис Эхэ оронние дотоодын болон гадаадын дайсадһаа хамгаалхын тула баатарлигаар тэмсэһэниинь мэдээжэ. Граждан дайнай үедэ бүхы олон яһатан совет арадуудай үгытэйшүүл түүхэдэ анха түрүүшынхеэ аха дүүгэй ёһоор нэгэдэжэ, сэрэгэй бата бэхи политическэ холбоо байгуулаад, ангиин бүхы дайсадые илан дабажа шадаа бэлэй. Энэ ушар совет патриотизмын эгээл түрүүн бии боложо эхилһэн үе һэн. Саашадаа манай залуу Совет засагай хүгжэхэ тудам совет хүнүүдэй патриотизм, түүхэдэ үзэгдөөгүй гайхамшаг амжалтануудаар омогорхохо мэдэрэл, Эхэ оронойнгоо али болохоор һалбархын түлөө тэмсэл улам улам хүсэтэйгөөр ургаһан байна.

Бүхы Совет оронооро, тэрэнэйнгээ нинтын амжалтануудаар омогорхохотойгоо хамта, манай гүрэн дотор оршожо байгаа бүхы яһатан мүн өөһэдынгөө амжалтануудааршье баясадаг байһаниинь элитэ. Юуб гэхэдэ, урдын, хаанта засагай Россие «арадуудай түрмэ» гэжэ тон зүбөөр нэрлэдэг байгаа. Харин Совет засагай илаһанай ашаар, оронойнмнай бүхы арадууд, бүхы олон яһатан түүхэдэ түрүүшынхеэ хүсэд дүүрэнээр экономическа, политическэ, гүрэн түрын, соёл культурын талаар эрхэ сүлөөгөө олоо бшуу. Нимэ гайхамшагта ушараар омогорхон, баясангүй байжа болоомоор аал?

Совет засагай ашаар эрхэ сүлөөгөө олоһон арадуудай заяа жаргал манай түрэл Буряад ороной жэшээ дээрэ элитээр харагдана.

Октябриин революциин урда тээ буряад арад ажабайдалай алишье талаар ехэ гээгдэнги, гүрэн түрын, политическэ талаар ямаршье эрхэгүй байһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Урдын буряадууд, ядуу, түлюур ажахытай, обор тобор адуу малаа тэжээхын тула нүүдэл байдалтай ажаһуудаг бэлэй.

Коммунис партиин хүтэлбэри доро хүдэлмэришэд, таряашадай баатарлиг тэмсэлэй ашаар харнин хархис империалистнууд, доторой мүлжэгшэ ангинуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдые дабажа, Сибирьтэ Совет засагые дахин тогтооһоной ашаар Буряад орондо гүрэн түрэ байгуулхын талаар нилээд хүдэлмэри ябуулагдаа һэн. Уласхоорондын орёо хүндэ байдалһаа дулдыдажа, анха түрүүн Буряадай хоёр автономито областьнууд байгуулагдаа бэлэй. Энэ ушар манай Буряад арадай түүхэдэ бээ даанги, анха түрүүшынхеэ байгуулагдаһан гүрэн түрын байгуулалта байһан юм.

1923 ондо В. И. Ленинэй сэхэ заабариин ёһоор Буряадай Автономито Совет Социалис Республика байгуулагдаа һэн. Энэ хадаа урдань эрхэ сүлөөгүй мүлжэгдэжэ байһан буряад арадай түүхэдэ гүрэн түрын байгуулалтын үшөө дээдэ шатада гараһые гэршэлбэ. Энэнь буряад арадай хэтэ заяанда үзэгдөөгүй ехэ баяр, омогорхол болобо.

Түрэл партиингаа хүтэлбэри доро, агуу ехэ Совет оронойнгоо бусад арадуудай, нэн түрүүндэ ород арадай аха дүүгэй туһаламжын ашаар Буряадай республика социализм байгуулхын түлөө тэмсэлдэ айхабтар ехэ амжалтануудые түйлаба.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай урда тээ манай республикада мүнөө үеын томо промышленна предприятинууд байгуулагдажа, шэнэ түхэлэй хүдэлмэришэн анги бии болобо. Урдын барга бүдүүлиг, гээгдэнги хүдөө ажахы томо, механизированна хамтын ажахынуудаар һэлгэгдэжэ, таруу бутархай үмсын байдалтай малшад, таряашад социализмын замда ороһон хамтын ажал байгуулжа, шадалтай баян байдалтай боложо эхилһэн байна.

Манай арадай амжалтануудые гансахан соёл культурын хүгжэлтэ дээрэһээшье хаража болоно. Республикын бии болохоһоо хойшо ажалшадай үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха, үхибүүдые һургахын тула элдэб шатын һургуулинуудые байгуулха, саашадаа бүгэдэ нинтын эхин шатын, удаань долоон жэлэй һуралсал бэелүүлхэ талаар түйлай ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Мүн таряашадай элдэб янзын мэргэжэлтэдые бэлдэхын тула тусхай дунда һургуулинууд, анха түрүүшын дээдэ һургуулинууд — багшанарай болон хүдөө ажахын институдууд байгуулагдаа бэлэй.

Буряад арадай үндэһэн соёл культурые саашадань хүгжөөхэ, тэрэнние арад нинтын дунда үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ бурлаадай үндэһэн үзэг бэшэг, литературын бии болоһон ушар онсо ехэ удха шанартай байһан юм. Энээнэй ашаар бурлаад арад анха түрүүшынхеэ өөрын бэшэмэл литературатай болоо һэн. Арадай гүн дундаһаа түрүүшын оюун бэлигтэй зохёолшод тодорон гаража, манай литература арбаадхан жэлэй туршада улам ехэ амжалтануудые түйлаа бэлэй. Мүн анха түрүүшынхеэ бии болоһон уран хүгжэм, уран зуралга гэхэ мэтын искусствын шухала һалбаринууд хүгжэжэ гараба.

Тиимэ болохолоороо үшөө дайнай урда тээ Буряадай республикын ажалшад экономическа, политическэ, гүрэн түрын байгуулалтын, соёлой талаар түүхэтэ ехэ амжалтануудые түйлаба. Эдэ бүтэдөөрөө манай арад омогорхохын ехээр омогорхожо, баясажа, түрэл совет социалис ороноо саашадань улам хүгжөөхөөр эрмэлзэнэ.

Манай ороной бүхы союзна, автономито республиканууудай үргэн нинтэ ажалшад социализмын үндэһэ һууриин байгуулагдажа байхада, мүн нимэл омогорхолоор сэдьхэлээ дүүрэн баясажа байдаг һэн. Али бүхы амжалтануудаараа арад бүхэнэй сэдьхэлээ дүүргэдэг омогорхол хадаа мүн лэ Эхэ оронойнгоо шэнэ байдал байгуулхын түлөө тэмсэлдэ амжагдаһан түйлалтанууд соо түрэһэн баяр омогорхолтой нэгэ урасхал болодог шуу. Бүгэдэ арадуудай энэ гүн ехэ мэдэрэл манай гүрэнэй һүр хүсые улам ехээр арьбадхажа, бэхижүүлдэг бэлэй.

Манай бүхы совет арадуудай Эхэ орондоо үнэн сэхэ, тэрэнэйнгээ эрхэ сүлөөе, социализмын хэрэгые хамгаалхын түлөө амн бэеэ хайрлангүйгөөр тэмсэхөөр хэзээдэшье бэлэн байһыень Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайн харуулжа үгэбэ.

Дэлхэйн империалис гүрэнүүдэй эгээл шунахай эзэрхэг хүсэн болохо фашис Германи Советскэ Союзда харата муухайгаар добтолон ороо һэн. Түрүүшын лэ шанга сохилтонуудай эсэстэ Советскэ Союз һандаран бутарха, тэрэнэй олон тоото арадууд бэе бэеһээ таһарха, ооһэд хоорондоо хэрэлдэжэ ороход юм, хүдэлмэришэд таряашад хоёр хоорондоо тэмсэжэ орохо гэжэ фашис эзэмдэгшэд гэнэдэһэн байгаа. Тинхэдээ тэдэнэр манай ороной арадуудай хоорондохи эбдэршэгүй хани барисаае, хүдэлмэришэд, таряашадай бата бэхи холбооге, манай бүхы хүнүүдэй совет патриотизмын хүсые, түрэл Коммунис партиимнай ударидалгын үнэн зүбые огто мэдэхэгүй байшоо бшуу.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ бүхы совет хүнүүд түүхэдэ үзэгдөөгүй ехэ баатаршалга гаргажа, түрэл ороноо, социалис байгуулалтые дэлхэйн хорото дайсанһаа абараа һэн. Энэ дайнай үедэ манай бүхы совет хүнүүд, ороной бүхы олон тоото яһатанай түлөөлэгшэд Эхэ орондоо халуун зүрхөөрөө, бүхы амн наһаараа үнэн сэхэ дуратай байһанаа тодоор харуулаа.

Совет хүнүүдэй патриотизм хадаа шэрүүн дайн байлдаандашье, хүшэр хүндэ ара талын хүдэлмэридэшье элитээр харуулагдаба. Эрхэ сүлөөгэй, Эхэ оронойнгоо бээ даанги, зол жаргалта байдалай түлөө дайнай үедэ хорин миллион совет хүнүүдэй амн наһаа үгэжэ гараһан баатаршалга энээниие юунһээшье үлүүгээр гэршэлнэ. Дайнай үедэ совет хүнүүдэй харуулһан баатаршалга манай ороной түүхын алтан хуудаһануудай нэгэниинь болоно. Энээгээрэ бүхы совет хүнүүд омогорхоно. Энээгээр манай ерээдүйн үеын үг залгаламжагшад хэтэ мүнхэдөө омогорхожо байһаниинь дамжаггүй.

Дайн сэрэгэй илалтын ...сөөр дүүрэһэнһээ хойшо капиталис байгуулалтада орходоо социалис байгуулалтын жэшээлшэгүй булюу байһыень манай орон дахин дахин гэршэлээ бшуу. Түүхэдэ үзэгдөөгүй ехэ дайнай үедэ тоолошгүй барагдашагүй һандаралга, хохидолнуудые нмагтал совет социалис гүрэн иимэ богони болзор соо усадхажа шадаха юм гэжэ манай арад бүхы дэлхэйдэ харуулаа. Энэнь мүн лэ манай бүхы совет хүнүүдэй омогорхохо, баясаха хэрэг болоно.

Советскэ Союзай сэхэ туһаламжын ашаар хоёрдохи дэлхэйн дайнай эсэстэ Европо болон Азиин хэдэн олон гүрэнүүдтэ фашис эзэмдэлгын хогууд усадхагдажа, тэдэнэй арадууд социализмын замаар урагшаа дабшана. Энэ хадаа манай совет арадай бусад арадуудай үмэнэ интернациональна уялгаа бэелүүлһэнэй жэшээ болоно. Энэ ушар бүхы совет хүнүүдэй мүн лэ омогорхолынь болоно.

Дайнһаа хойшонхи жэлнүүдтэ хүгжэлтын талаар түйлаһан амжалтанууд онсо ехэ юм. Советскэ Союз һүр ехэ хүсэтэй, хүгжэнги социалис гүрэн болонхой. 1972 ондо манай орондо дайнай урда тээхи 1940 онтой сасуулбал, промышленна продукци 14 дахин ехээр гаргагдаба. Үнгэрэгшэ жэлэй гансахан лэ һарын туршада бүхы 1940 ондо гаргаһанһаа үлүү промышленна продукци бүтээгдээ юм. Мүнөө шэнэ табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлдэ оронойнмнай промышленность түсэбөөр хараалагдаһанһаа нилээд түргэноөр хүгжэнэ. Мүнөө жэлдэ манай орондо хэзээ заяандашье үзэгдөөгүй ехэ тараан, хлопок болон бусад ургамалнууд абтаа.

Оронойнмнай экономика хурдан түргэнөөр хүгжэһэнэй ашаар арад зоной ажаһуудал, соёл культура нилээд ехээр дээшэлнэ. 1940 онтой сасуулбал, арад зоной бодото олзонь 4-һөө үлүүгээр ехэ болохо, худалдаа наймаагаар эд бараа хүн зондо 7 дахин ехээр худалдадаг болоо юм. Энэ үеын туршада орон дотор врачнуудай тоо 4,7 дахин, дээдэ болон дунда һургуулитай болоһон хүнэй тоонь 6,5 дахин олошороо.

Бүхы совет арадууд соёл культураяа үзэгдөөгүй ехэ үндэр шатада дэбжүүлээ. Совет арадуудай, багашье, томошье яһатанай дундаһаа гараһан олон тоото түлөөлэгшэд совет социалис литератураяа, хүгжэм, уран зураг, бүхы соёл культураяа улам баяжуулна, хүгжөөнэ. Манай орондо оршодог бүхы яһатанай түлөөлэгшэдэй уран һайханай зохёолнууд бүхы бусад яһатанай дунда үргэнөөр дэлгэрнэ. Тиигэжэ манай ороной арадуудай соёл культура бэе бэедээ дүтэлжэ, нэгэ социалис культура байгуулагдажа байна. Энэ хадаа социалис интернационализмын бодото дээрээ һалбаран мандажа байһание гэршэлнэ, бүхы совет хүнүүдые омогорхуулна.

Түйлай ехэ амжалтануудые манай совет эрдэм наука түйлаһаниинь бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ. Тэрэ хадаа замбуулиние шэнжэлхэһээ эхилээд, байгаалиин бүхы нюусые, хүнэй ажабайдалай, нинтын байгуулалтын бүхы һалбаринуудые үргэн далайсатайгаар, гүн гүнзэгыгөөр шэнжэлнэ. Совет эрдэмтэдэй ажал манай ороной нэрэ хүндэ, алдар солые дэлхэй дээрэ суурхуулаа. Түрэл совет оронойнгоо хүсэ шадалые улам ехээр арьбадхана. Энээгээр бүхы совет хүнүүд мүн лэ омогорхохын ехээр омогорхонол даа.

Тиимэ болохолоороо мүнөө үедэ бүхы совет арадай түйлай ехэ патриотическа мэдэрэл — совет хүнүүдэй нинтэ национальна омогорхол түрүүлжэ байна. Энэ хадаа удхаараа түйлай ехэ, гүн сэдьхэлэй мэдэрэл юм. Энэ мэдэрэл хадаа манай орондо оршодог арад бүхэнэй өөрынь национальна мэдэрэлһээ бүри гүнзэгы удхатай. Энэ нинтэ национальна мэдэрэл бүхы совет хүнүүдэй ажалаар, дайшалхы баатаршалгаар, оюун бэлигээр байгуулагдаһан бүхы баялигые бэедээ шэнгээнэ.

Манай совет арадай зохёон байгуулһан ажахын, соёл культурын баялиг манай ороной хүн бүхэнэй алтан зөөринь, тэрэнэй омогорхолынь мүн. Энэ баялигаа саашадань улам улам арьбадхаха гээшэ манай бултанаймнай нангин уялга мүн.

Б. БАТУЕВ,
соёлой институдай доцент.

«БУРЯАД ҮНЭНДЭ»
бэшэһэнэй һүүлээр

«АНХАРМААР АСУУДАЛ»

Газетымнай энэ жэлэй октябриин 3-най номерто иимэ гарчагтай корреспонденци томилогдоһон юм. Республикын ниислэл Улаан-Үдэ хотодо эд бараанай, эдеэ хоолой зүйлнүүдэй олон тоото магазин хүдэлдэг. Тэдэ тус магазинуудай витринүүд хангалтагүйгөөр шэмэглэгдэһэн байжа, хүн зоной анхарал татанагүй. Эд бараанай, эдеэ хоолой зүйлнүүд магазин соо таатай зохидоор табигданагүй гээд тэрэ корреспонденци соо хэлэгдэһэн байгаа.

Тус корреспонденци тушаа республикын худалдаа наймаанай министр нүхэр Хабалов М. М. редакцида иигэжэ мэдээсэбэ:

«Корреспонденци соо хэлэгдэһэн баримтануудые шалгажа үзэхэдэ, булта зүб байба. Дурсагдаһан дутагдалнуудые усадхаха талаар зохихо хэмжээн абтаа.

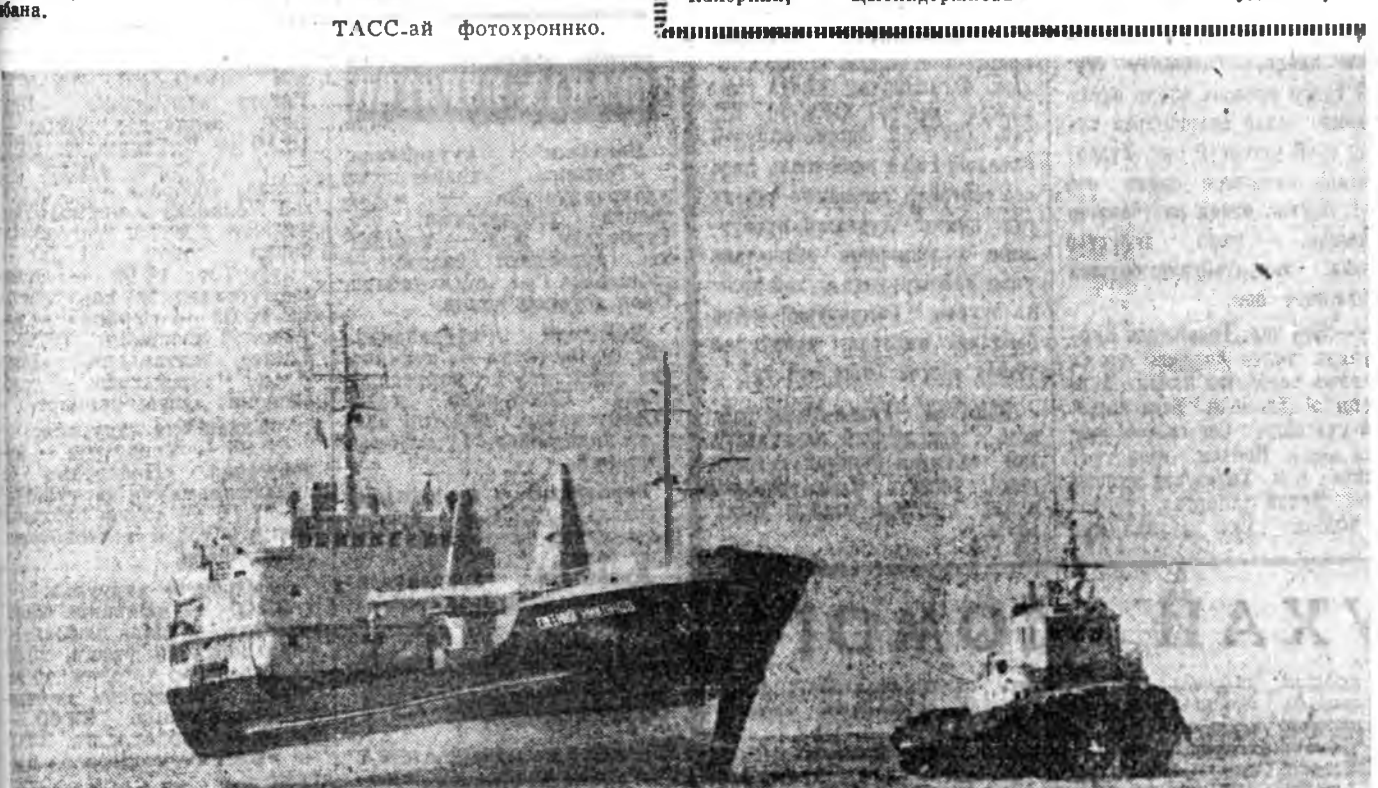
Улаан-Үдэ хотын «Юбилейный» универмагта, худалдаа наймаанай байшанда, Революциин талмайдахи универмагта болон торгнуудта уран зурааша д хүдэлдэг. Магазинуудай витринэ гоёон шэмэглэхэ талаар уран зураашадтай хөөрэлдөөн болоо.

Худалдаа наймаанда ороһон эд бараан, эдеэ хоолой зүйлнүүд тушаа улад зондо түргэнөөр, һайнаар мэдээсэжэ байха зорилгоор горпромторгын, горпищеторгын хүтэлбэрилэгшэдтэ мүн магазинуудые даагшанарта зохихо заабари үгтэбэ. Худалдан абагшадай эрилтэнүүдые шэнжэлэн сорсолхо талаар республикын худалдаа наймаанай министерство, худалдаа наймаанай эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд таарамжатай хэмжээ абажа байна».

ЛЕНИНГРАДТАХИ «Петрозавод» — ороной эгээл эртэнэй верфь. Хэзээ нэгэтэ эндэ модон далбагата онгосонуудые дархалдаг байһан юм. Мүнөө эндэ далай дээгүүр ашаа зөөдэг хүсэтэ буксирнууд бүтээгдэдэг. «Петрозаводой» корабль бүтээгшэд социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ленинградай худалдаа наймаанай портын «Торос» гэдэг буксир ээлжээтэ судна үдэшэжэ ябана.

ТАСС-ай фотохроннко.

ЕРЭЭДҮЙН БАГШАНАР ТООСОБО

Урда һарын һүүл багта Буряадай багшанарай институдай түүхэ ба хэлэ бэшэгэй факультедэй 351-дэхи группада педагогическа практикын дүнгүүдээр конференци зарлагдаба. Ород литературын, ород хэлэнэй кафедрануудай һэшүүд болон бусад багшанар, студентнэр энэ зүблөөндэ хабаадалсаба. Нэн түрүүн хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат багша В. Б. Махатов суглаа нээбэ. Элидхэл соогоо энэ группын студентнэрэй хүдэлмэрине онсо һайн гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Юундэб гэхэдэ, хорин зургаан студент гансал «4», «5» гэһэн сэгнэлтээр практикаяа дүүргээ ха юм. Эдэнэй арбаниинь Улаан-Үдын нэгэдэхи интернат һургуулида, нүгөөдүүлынь — Хориин аймагай Тээгдын дунда һургуулида хүдэлөө.

Буряадай АССР-эй һургуулинуудай габьяата багша Серафима Бадмаевна Бодиева интернадта практика гараһан студентнэрэй методистаар томилогдоһон байгаа. Дэлгэрэнгы соносхол соогоо ерээдүйн мэргэжэлтэдэй ямар хүдэлмэри хэһэн тухай, хэшээлнүүдые хэр зэргээр үнгэргэдэг байһан тухай методист хөөрэбө. Тэдэнэй эрхим һайн бэлэдхэлтэй байһан тушаа тогтоод, хүн бүхэнэй сэгнэлтэнүүдые хэлэжэ үгэбэ. Эдээн сооһоо Дармаева Калериин, Цыбикдоржиева Риммын, Гармаева Дулмын нэрэнүүд онсо тэмдэглэгдээ.

Тэрэнэй һүүлдэ Тээгдын дунда һургуулида практика гараһан студентнэрэй зүгһөө Светлана Ермаева бодожо, практика тухайгаа тобшохоноор мэдээсэбэ. Ород хэлэ ба литературын хэшээлнүүдые түрүүшынхеэ үгэжэ, хүндэ хүшэршье байгаа һаань, ехээр оролдоободи гэжэ Света хөөрэбэ. Оройдоол гурбан хүн «дүрбэ» гэһэн сэгнэлтэ абажа, бэшэнэйнь хүдэлмэри эрхим гэжэ тоологдоһон байна. Удаань ород хэлэнэй кафедрын доцент, методист Ж. С. Сажинов залуу үетэнэй баярые дэмжэлсээд, һуралсалайнь хүдэлмэриһөө гадна, хүмүүжүүлгын хэрэгые һайн бэелүүлэн үнгэргэһэн тухайдань хөөржэ үгэбэ. Тиин интернат һургуулиин багша Декабрина Очировна Занданова, институдай багша Либерия Лаврентьевна Маркова, студент Гомбоев Баир болон хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор Михаил Петрович Хамаганов гэгшэд үгэ хэлэжэ, практикын дутуу дундануудые, хүшэр хүндэ талые заагаад, зүгөөр багшын ажалда студентнэрэй бэлэн болоһые тэмдэглэбэ. Суглаанай һүүл багта Валентин Баторович Махатов үшөө дахин баяр хүргөөд, гүрэнэй шалгалтануудые һайнаар тушаажа, эрхим мэргэжэлтэд болохыень залуу үетэндэ хүсэбэ.

Г. БАЗАРЖАПОВА,
БГПИ-гэй студентка.

ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ РАДИО
ХИЛЫН саанаһаа

АФИНА

ГРЕЦИДЭХИ БАЙДАЛ

ТАСС

Премьер-министр Андруцопулосай голгойлдог Грециин правительствода зарим тэды хубилалта хэгдэбэ. Зургаан шэнэ министр кабинедтэ оруулагдаа. Ноябриин 25-да болоһон сэрэгэй урбалтын үедэ унагаагдаһан президент Пападопулосай правительствада эдэнэй зариманиинь дээгүүр тушаалнуудые эзэлжэ байһан юм. Нэгэ үедэ Пападопулосай правительствада нинтын гурим сахиха министр байһан Цумбас дотоодын хэрэгүүдэй министрээр томилогдоо.

Грециин премьер-министр байһан Канеллопулос шэнэ правительствын политикые буруушааба.

СОФИ. (ТАСС). Ноябрь һарада болоһон тэмсэлэй үедэ дээдэ һургуулинуудай студентнэртэ эсэргүүгээр Грециин засагаархид хардалга мүрдэлгэнүүдые хэхэдээ, 40 хүниие алаһан, мянга шахуу хүниие шархатуулһан, 3 мянган хүниие барижа хааһан байха юм.

Орон дотор демократи һэргээхын түлөө, хашалта харшалалта хэдэг бүхы хуулинуудые усадхан зайсуулхын түлөө, баригдажа хаагдаһан хүнүүдые сүлөөлхын түлөө Грециин студентнэр тэмсэлээ үргэлжэлүүлһээр гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

СССР—ИНДИ: ЭБ НАЙРАМДАЛ, ХАНИ ХАРИЛСААН

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хани ёһоной албанай хэрэгээр Индиин Республикада ерээд бусаһанай дүнгүүдые дэлхэйн хэблэл үргэнөөр тунхаглажа, шэнжэлжэ үргэлжэлһээр.

ДЕЛИ. «КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй Индидэ ерээд бусаһанай дүнгүүдые Советскэ Союзай хүтэлбэрилэгшэд бүрин һайшаагаа. Энэнь энэдхэг-совет харилсаанай шэнэ ехэ шата болоно гэжэ сэгнэнэ», — гээд «Индиин Пресс траст оф Индиа» гэдэг информационно агентство тэмдэглэнэ. Энээндэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой, СССР-эй Верховно Совэдэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй үгэһэн сэгнэлтэ тухай мэдээсэлые тус агентство үргэнөөр тунхаглаба.

Албанай хэрэгээр ерэлгэн агуу ехэ Совет орондо тэрэнэй эб найрамдалта, залан сэхэ гадаадын политикада энэдхэг арадай хани ёһоо хандадаг байһые үшөө дахин элирхэйлэн гэршэлбэ гэжэ «Пэтриот» газетэ бэшэнэ. Совет-индиин хамтын декларации, совет-индиин бусад шухала документнүүд совет-индиин хани харилсаае саашадань хүгжөөлгэдэ шэнэ түлхисэ болохо байна.

ПРАГА. Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр Индидэ ерээд бусаһаниинь шухала удха шанартай политическэ хэрэг болоно гэжэ Чехословакиин «Обрана лиду» газетэ бэшэнэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь амгалан байдалай элшэн түлөөлэгшэ болоно. Индидэ ошоод ерээ. Совет индиин хөөрэлдөөнүүд дэлхэйн бүхы арадуудай үндэһэн эрилтэнүүдтэ, хүсэл эрмэлзэлдэ харюусадаг совет гадаадын политикын эб найрамдалта, залан сэхэ политика байһые үшөө дахин элирхэйлэн батална.

БЕРЛИН. Эб найрамдалта программаяа шууд сэхээр бэелүүлдэг Советскэ Союз. Бангын гол ёһонуудые тодорхойлгодо харюусалгатай үүргэ дүүргэһэн Инди ерээдүйдэ шэнэ зам табиба гээд «Нойес дойчланд» газетэдэ тунхаглагдаһан шэнжэлэл дотор хэлэгдэнэ.

ВАРШАВА. «Совет-индиин хамтын декларации, СССР-эй ба Индиин Республикын хоорондын экономическа, худалдаа наймаанай харилсаае саашадань хүгжөөхэ тухай хэлсээн, Л. И. Брежневэй, И. Гандиин Делидэ хэлэһэн үгэнүүд эдэ бүгэдэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хани ёһоной албанай хэрэгээр Индидэ ерээд бусалгын амжалтатайгаар дүүрэһэн тухай гэршэлһэн уласхоорондын гол шухала документнүүд болоно». — гэжэ «Трибуна Мазовецка» газетэ бэшэнэ.

УЛААН-БААТАР. Азида аюулгүй байдал, бата эб найрамдал хамтааран хангаха гэһэн һанал бодол амгалан тайбанаар, хани хүршэ ёһоор ажаһуухые Азиин арадуудай хүсэжэ байһан үндэһэн эрилтэнүүдтэ харюусана гээд «Худалмур» газетэ бэшэнэ. Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр Индидэ ерээд бусаһанай дүнгүүд агуу ехэ хоёр ороной — СССР-эй ба Индиин хоорондохи хани барисаа, харилсаа холбоо саашадань хүгжөөхэ замда шухала шэнэ алхам болохоһоо гадна, Ази түбидэ, мүн бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха, шахардуу байдал һулаһуулха нүхэсэл болоно гэжэ Монголой ажалшад тоолоно гээд газетэ тэмдэглэнэ.

БЕЙРУТ. «Советскэ Союзай эб найрамдалта политика уласхоорондын шахардуу байдал һулаһуулха зорилготой гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хани ёһоной хөөрэлдөөнүүдые хэхээ Индидэ ерээд бусаһанай дүнгүүд үшөө дахин батална», — гэжэ Ливанай «Ан-Нида» газетэ бэшэнэ.

(ТАСС).

ЧИЛИИН ПАТРИОДУУДЫЕ СҮЛӨӨЛХЭ!

Сэрэгэй хунтын зэрлиг бүдүүлиг хашалта харшалалтада, хардалга мүрдэлгэдэ орожо байһан Чилиин патриодуудые дэмжэлгын хүдэлөөн бүхы дэлхэй дээрэ дэлгэржэ байна.

Чилиин Компартиин Генеральна секретарь Луис Корваланиие, Чилиин бусад патриодуудые сүлөөлхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ уряатайгаар Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн федераци бүхы оронуудай ажалшадта, профсоюзуудта хандаа гэһэн мэдээсэл Прагаһаа абтаа.

Луис Корваланиие, мүн политическэ үзэл бодолойнгоо түлөө Чилиин хунтын шорон түрмэнүүдтэ тамалагдажа байһан бүхы хүнүүдые дары сүлөөлхэ эрилтэ США-гай Коммунис парти табина гээд США-гай Компартиин ЦК-гай Политическэ комитедэй гэшүүн Хелен Уинтер, Нью-Йоркдо ТАСС-ай корреспондентэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ. Иимэ уряа доро тэмсэл дэлгэрүүлхэ тэһэ шиидхэбэри США-гай Компартиин ЦК абаа гээд тэрэ хэлэбэ.

Чилиин арадта туһаламжа үзүүлхэ жасада мүнгэ суглуулга хоёр һарын турша соо Францида үнгэргэгдэжэ байна. Түрүү үзэлтэй политическэ, нинтын 13 эмхиин бүридэлдэнь ородог, Чилитэй һаналаа нэгэдэлгын национальна комитедэй үүсхэлээр иимэ ябуулга хэгдэнэ.

Политическэ үзэл бодолойнгоо түлөө хардалга мүрдэлгэдэ ороһон чилинэцүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ гэһэн комиссиин шиидхэбэриие СДПГ-гэй Президиум заседани дээрээ һайшааба.

Луис Вяльярин түрүүтэй Чилиин сэрэгэй хунтын түлөөлэгшэдэй ерэхэдэнь, тэдэниие Венесуэлын правительство оронһоо намнаа гээд Каракасһаа абтаһан мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Энэ хархис этэгээд ашаа тээгшэдэй эзэдэй бухалгаа толгойлжо, президент Сальвадор Альендиин правительствые унагаалгада эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна. Чилиин фашис гуримай гэмтэ ябуулгые Венесуэлын олониитын урда сагааруулжа, Чилиин арадтай һаналаа нэгэдэлгын хүдэлөөе һуларуулха зорилго эдэнэр урдаа табиһан байгаа. Чилиин арадтай һаналаа нэгэдэлгын демонстрацинуудай Венесуэлэдэ үнгэргэгдэһэнэй һүүлээр правительство иимэ ябуулга хэбэ.

(ТАСС).

КОПЕНГАГЕН

ДАНИДАХИ ПАРЛАМЕНТЫН ҺУНГАЛТЫН ДҮНГҮҮД

ТАСС

Энээнһээ хойшо Даниин фолькетингдэ (парламент) зургаан коммунист-депутат Даниин ажалшадые түлөөлхэ байна. Декабриин 4-дэ болоһон ээлжээтэ бэшэ парламентын һунгалтын үедэ 110 мянган һунгагша Даниин коммунистнуудай түлөө дуугаа үгөө.

Һунгалтын урда тээ коммунистнууд тэмсэл хэхэдээ, ажалшадай аша туһа хамгаалха, «юрэнхы дэлгүүрһээ», НАТО-һаа ороноо гаргаха, налог доошолуулха ба ажалшадай байдал һайжаруулха уряа гаргаһан байгаа.

Энэ һунгалтын үедэ фолькетингын бүридэл нилээд хубилаа. Мүнөө миин таба бэшэ, харин политическэ арбан парти түлөөлэгшэдөө парламентын бүридэлдэ һунгаа. Гансал хүтэлбэрилхы социал-демократическа партиин бэшэ, харин правительствада ородоггүй буржуазна партинуудай байдал нилээд һулараа гэжэ дуугаа үгэлгын даб дээрэхи дүнгүүд элирхэйлэн гэршэлнэ. Урдань парламентда социал-демокрадууд 70 депутадгай байһан һаа, харин мүнөө оройдоол 46 мандат абаа. Буржуазна «урдын» партинуудай — арадай консервативна, зүүнэй үзэлтэй либеральна (венстри), зүүнэй үзэлтэй радикальна — бүлэглэл 88 байһан һаа, харин мүнөө оройдоол 58 депутадай мандат абаһан байна.

Ерэхэ неделидэ Гренландида, Фарерскэ аралнууд дээрэ үнгэргэгдэхэ һунгалтын үедэ үлөөшэ дүрбэн мандадай хуби заяан шиидхэгдэхэ.

«Юрэнхы дэлгүүртэ» Даниин хабаадажа байһые үргэн нинтэ арадай буруушаажа байһан ушарһаа фолькетингын бүридэлдэ иимэ хубилалтанууд болоо гэжэ нютагай политическэ шэнжэлэгшэд тоолоно.

Һунгалтын дүнгүүдэй эли боломсоор, социал-демократическа партиин түлөөлэгшэдһээ бүридүүлэгдэһэн правительствые толгойлжо байһан премьер-министр А. Йоргенсен тушаалһаа бууха тухай мэдүүлгэ королева Маргрета II гэгшэдэ барюулһан байгаа. Шэнэ правительствын бүридхэгдэтэр уялгануудаа дүүргэжэ байхыень королева правительствада дурадхаба.

НЮТАГ ТУХАЙ ДУУН

ҮНДЭҺЭН буряад уран зурагай классик болоһон уран зурааша Ц. Сампиловай «Талын дуран» гэжэ мэдээжэ картинада хүбүүн басаган хоёр хатаралдажа ябаһан моридойнгоо амые татан аалидуулаад, юуншьеб даа тухайда үнэн сэдьхэлһээ хөөрэлдэжэ ябаһаар харуулаатай. Бэлигтэй, мэдээжэ буряад композитор Даша-Дондок Жалсараевай «Хаанахинайл ааб?» гэжэ хоёр хүнэй дуулахаар бэшэгдэһэн дуунай зэдэлхэдэ, тэрэ зураг ходо һанагдадаг юм.

Даша-Дондок Жалсараев Шэтын областиин Урта гэжэ нютагта бухгалтерай бүлэдэ түрэһэн юм. Тэрэ бүлэдэ дуу дуулаха дуратайнууд һэн, тиимэһээ хожомоо композитор болохо заяатай байһан хүбүүмнай арадай дуунуудые һайн мэдэдэг, хүгжэмэй үндэһэн буряад инструментнүүд дээрэ аялгыень өөрөө гаргажа туршадаг һэн.

1934 ондо Агын дунда һургуулида һурахаяа ороо бэлэй. Тэндэ һуража байхадаа, һургуулиингаа уран һайханай бүлгэмдэ хабаадажа, хоорто дууладаг, зүжэгтэ наададаг һэн. Тиигэжэ олон юумэ шададаг, бэлигтэй хүбүүн байһанаа харуулаа. 1944 ондо дунда һургуули дүүргэжэ гарахадаа, Даша-Дондок Агын округной үндэһэн драмын театрай артист болоо. Элдэб харалганудта, конкурсдо хабаадалсажа, хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан.

Һүүлээрнь Д-Д. Жалсараев Уртын эхин һургуулиин интернадые даагшаар хүдэлөө. Мүн баһа Агын педучилищада хүгжэм заадаг һэн. Тэрэ үедэ зохёохы, найруулхы хүдэлмэридөө ехэ анхарал хандуулһаар байгаа. 1950 ондо областной харалгада эдэбхитэйгээр хабаадаһан Д-Д. Жалсараев ВЛКСМ-эй Шэтын обкомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан юм. Даша-Дондок өөрөө дуунай үгэ зохёогоод, тэрээндээ аялга тааруулдаг, дуу дууладаг, хатардаг һэн.

Түрэлхиин бэлигтэй хүбүүндэ тусхай мэргэжэлэй эрдэм хэрэгтэй һэн. 1953 ондо тэрэ Ленинградай театр, хүгжэм, киногой институдай театральна факультедэй студент болоо бэлэй. Институт дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Д-Д. Жалсараев Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряадай драмын театртa абтаа. Н. Гоголиин «Ревизор», А. Софроновой «Тогоошон», А. Островскиин «Бешеные деньги» болон бусад зүжэгүүдтэ олохон роль наадаа. Мүн тэрэ зүжэгүүдтэ дуу зохёон, театральна композиторай ажал ябуулдаг, зүжэгүүдые найруулан табидаг байгаа. Драматическашье, комическашье рольнуудые артист адли һайнаар наададаг һэн. «Кочующий фронт», «Последний угон» гэһэн кинонуудта тэрэ наадаа бэлэй.

Гэбэшье Даша-Дондок Жалсараев театртa хүдэлмэрилхэһөө гадна, хүгжэм найруулдаг һэн. Тэрэ өөрынгөө энэ хүдэлмэри тухай ехэ даруугаар хэлэдэг байгаа. Тусхай хүгжэмэй һургуули дүүргээгүйшье һаа, үнэндөө ехэ һайнаар хүгжэм мэдэдэг, ойлгодог хүн бэлэй.

Д-Д. Жалсараев дуунай үгыень зохёожо, аялгыень найруулхаһаа гадна, өөрөө гоё һайханаар дууладаг һэн. Үгыень, хүгжэмыень өөрөө зохёоходонь дууниинь ехэ таарамжатай болодог байгаа. Сценэ дээрэ гаража, энэ дуугаа автор ехэ шадамараар, уран һайханаар гүйсэдхэдэг һэн. Илангаяа шогтой, хошон дуу тэрэ ехэ гоёор дууладаг байгаа. Студент ябахадаа, З. Цыдыповтэй хамта «Сагаан һүнинүүд» гэһэн Ленинградай студенческэ фестивалиин лауреадууд болоо бэлэй. Удаань эстрадын артистнарай Бүхэсоюзна конкурсын хоёр тур амжалтатайгаар дабажа гараһан. Тэдэнэр Москвада үнгэргэгдэһэн гурбадахи турта хабаадалсабал, түрүү һуури эзэлхэнь дамжаггүй һэн. Гэбэшье, агаарай байдалһаа боложо, самолёдой ниидэзгүй ушарһаа тэдэнэр энэ турта хабаадалсажа шадаагүй бшуу.

Д-Д. Жалсараевай дуунууд гол түлэб уянгын дуунууд. Шагнажа байхадаш сэдьхэлэй хөөрөө дуулажа байһан мэтэ. Ц. Галсанов, Ц. Намжилов, М. Самбуевай уянгата шүлэгүүдтэ аялга найруулһан. Гэбэшье олонхи дуунуудайнгаа үгэнүүдые тэрэ өөрөө бэшэһэн. Имиһээ үгэ аялга хоёрынь һайнаар зохилдожо, дуун уран гоё боложо, зоной дунда үргэнөөр дэлгэрдэг. Илангаяа «Баян даа түрэл Буряаднай» гэһэн дууниинь олондо мэдээжэ болонхой.

Үхибүүн багаһаа хойшо Д. Жалсараев арадай дуунуудые суглуулдаг байгаа. Тэрэ буряад үндэһэн хүгжэм һайнаар мэдэдэг шэнжэлхы хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулдаг һэн. Тиигэжэ 60-аад ондо арадай дуунуудай согсолбори дээрэ хүдэлмэрилһэн байха юм.

«Арадай дуунууд болбол арадай сэдьхэлһээ гараһан. Дуу зохёодог хүн бүхэн арадай дуунуудые һайнаар мэдэхэ ёһотой» гэжэ тэрэ хэлэдэг һэн.

Д-Д. Жалсараевай бүри залуу ябахадаа, Ленинградта һуража байхадаа бэшэһэн дуунууд соонһоо «Түрэл хизаар» гэһэн дууниинь онсо илгардаг. Арадай дуунай аялга дууряан бэшэһэн энэ зохёолынь олондо мэдээжэ болонхой. Мүн тэрэл үедэ бэшэһэн «Эхэ тухай дууниинь» зөөлэхэн уянгата аялгатай.

Д-Д. Жалсараев эгээл эрхим дуунуудаа 60-аад онуудта бэшэжэ, саг үргэлжэ сценэ дээрэһээ гүйсэдхөө. Тэрэнэй амжалтанууд олон грамотануудаар тэмдэглэгдэнхэй. Тэрэ тоодо СССР-эй Культурын министерствын Хүндэлэлэй грамота, 1965 ондо үнгэргэгдэһэн хүдөөгэй уран һайханай бүлгэмүүдэй Бүхэсоюзна харалгын 1 шатын диплом.

Тэрэл үедэ композитор олондо мэдээжэ болоһон «Хаанахинайл ааб?» гэһэн дуугаа бэшээ. М. Самбуевай үгэ дээрэ «Хододоо найрамдал байг лэ» гэһэн патриотическа дуун, нютаг оронойнгоо гоё һайханиие магтан дуулаһан «Үргэн Ага», «Уулын үндэр дабаанда» (үгэнь өөрынь) гэһэн дуунууд энэл үедэ бэшэгдээ.

Композиторай бэшэһэн дуунуудай һоритойхон хубинь шог дуунууд болон «Янжима», «Һамгагүй хүбүүдэй дуун», «Комбайнер Петька» гэһэн дуунууд өөрын үгэ дээрэ, Ц. Галсановай үгэ дээрэ «Голомхой басаган» болон бусад.

Композиторай зүжэгүүдтэ зохёоһон дуунууд соонһоо В. Халматовай «Базарай бүлэ» гэһэн зүжэгтэ зохёоһон дуу онсолон тэмдэглэмээр.

1970 ондо Ленинградта ассистентура дүүргэһэнэй һүүлээр тэрэ Зүүн Сибириин соёлой институдта театральна мэргэжэлэй кафедрада багшалжа эхилһэн. Бэлэдхэл һайтай, бэлигтэй багшадаа студентнэр ехэ дуратай һэн.

Буряадай соёлой хүгжэлтэдэ Д. Д. Жалсараевай оруулһан хубита үндэрөөр сэгнэгдээ. Тэрэ 1960 ондо «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаһан, тэрэнэй ажал олон Хүндэлэлэй грамотануудаар, дипломуудаар тэмдэглэгдэһэн байна. 1967 ондо Д-Д. Жалсараевта Буряадай АССР-эй габьяата артистын хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон бэлэй...

О. КУНИЦЫН,
хүгжэм шэнжэлэгшэ.

Танилсагты: *В. СТРЕЛКОВ*

Ростов-на-Дону хотодо ажаһуудаг совет мэдээжэ поэт Виктор Александрович Стрелков манай Буряад нютагта һаяхан түрүүшынхеэ айлшалжа ерэбэ. Ороной хэблэлнүүдтэ гараһан арбаад шүлэгүүдэй согсолборинуудай автор Виктор Стрелков Хойто-Кавказай, Хальмагай, Буряадай поэдүүдэй хорёод шахуу нсмуудые ород хэлэн дээрэ оршуулһан байна. Буряад оронтоймнай һайнаар танилсажа бусахадаа, буряад литературатай холбоогоо тэрэ бүри бэхижүүлхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Хэдэн шүлэгүүдыень буряад хэлэн дээрэ оршуулаад, танда дурадханабди.

Зүрхэеэ бү гамнагты, поэдүүд!..
Э. МЕЖЕЛАЙТИС

Зүрхэеэ бү гамнагты,
зүрхэеэ бү гамнагты, поэдүүд!
Зүрхэеэ гамнаагүйбди гэжэ
шагнал хайра бү хүлеэгты.
Зүрхэеэ гамнаагүйбди гэжэ
мүнхэрэл, энхэрэл бү хүлеэгты.
Зүрхэнүүдые аршалан.
зүрхэеэ бү гамнагты, поэдүүд!

ТАЛЫН ХАБАР

Үнинэй хүлеэгдэбэшье, ойлгоогүй байтар
Үбэлэйнгөө хубсаһа хуулажа хаяад,
Уһан сооргэмэй гэлигэр нюрууда
Урин басагаар шагааба хаяа...

«Һэргэгты, Газар! Бусажа ерээб!»
Һэриһэн Наран хэнгэрэгээ наншашаба.
Дошхон һалхин талаар эшхэрээд,
Дохёо үгэхэеэ яаруу хатаршаба.

Далайн сэнхиртэ адлихан үнгэтэй
Далбагар бүдөөр огторгой бүригдэбэ.
Хабарай найрта ерэжэ наадахыень
Холын шубуудта даллажа мэдэбэ.

Амаржа хэбтэһэн хабтагай дайда
Амтатай уһаар садатараа ундалба.
Урин дулаахан ажалша майда
Уран угалзаар газар хушагдаба.

Арюун хангалаар агаар дүүрэжэ,
Сарюун дуунууд зэдэлэн тараба,
Улаан түймэрөөр тала дүлэтэжэ,
Улаалзай сэсэгүүд найган гараба.

ХҮНГЭН ЖАРГАЛ БАЙДАГГҮЙ

Хүнгэн жаргал байдаггүй
Хүрьһэтэ манай дэлхэйдэ.
Элбэгээр жаргал хубаадаг
Эбтэй дэлхэй байдаг гү?
Хүндэ шэрүүн үе сагта
Хүнэй үри бэе түрэнэ.
Хүн боложо хүдэржэхэдөө
Хүндэ жаргалда хүртэнэ.
Харин жаргал гээшэмнай
Хүлеэгээгүйндэ ерэдэггүй.
Ехэ багагүй барандаа
Ерэһэй гэжэ хүлеэдэг лэ.
Сэлмэг тэнгэриһээ
аадартал,
Сэсэржэ дээрэһээ
буудаггүй.
Ажа амидарал
тиражаар
Азатай зондо тудадаггүй.
Бэлэг бэшэ жаргалнай
Бэлэн бэшээр олдодог
юм.

Бэлэн бэшэ жаргалнай
Бэлэг бэшэ олзо юм.
Энхэрэл дуранай ашаар
Эдэгэдэг зүрхэнэй шарха.
Эльбэтэй мүнхын уһаар
Эдэгэдэг ямаршье шарха,
Үльгэртэ ингэжэ
хэлсэдэг.
Үльгэр баһа үндэһэтэй.
Үнэхөөрөө мүнхын уһа
Элһэн губида амасаа һэм.
Амитан зоной абарал —
Амтатай хүйтэн уһан
Гандажа, шатажа
хооһорһон
Газар дороһоо сорьёлоо
һэн.
Хирэгүй зэнхэгэр
огторгойн
Халажа улайһан майхан
дор
Ямаршье жаргалһаа
үлүүгээр
Ялагар дуһалнууд
үзэгдөө һэн.
Уһанай түлөө тулалдаа
Урагшатай шүүжэ
шадаһан

Эрэлхэг зоригтой хүбүү[н]
Элһэн дээрэ хатараа һэ[н]
Бодото жаргал гээшые
Одоо тиихэдэ хараа һэ[н]
Үсэгэлдэр хүсэл байһа[н]
Үндэр шобхо орой дээр[э]
Илалтын туг хадхаһан
Инмэ зонтой ушараа һэ[н]
«Ура!» гаһэн
хашхараана[й]
Удаан замхаагүй
суурянд[а]
Бодото жаргал гээшые
Одоо тиихэдэ ойлгоо һэн.
Уһанай түлөө тулалдаа
Урагшатай шүүжэ
шадаашад[ай]
Омог зоригоо баталхаяа
Орьёлой оройдо гарааша[д]
Гагаринай нээһэн замаар
Замбуулин өөдэ
абираашад
Жаргалай түлөө тулалдаа
Үдэрһөө үдэртэ динлэжэ,
Газар юртэмсын шарайе
Гоё һайхан болгоно,
Ажалша мэргэн хүнүүдтэ
Аза жаргал олгоно.

А. БАДАЕВ.
оршуулба,

Үбэл Байгалай эрьедэ

П. ЯХНО ВЕЦКИИН фотоэтюд.

Гунга *ЧИМИТОВ*

ҮНЭГЭН БААБГАЙ ХОЁР

Басни

Хүбшэ ойн ажахыда
Хүдэлмэрилжэ байдаг
Үүргэ ажалдаа бэрхэ
Үнэн сэхэ Баабгай
Шонтогор хушуута
Үнэгые
Шоо үзэн байжа,
Хоёрой хоорондо гүйжэ,
Хоб хошо зөөнэ,
Ажахынгаа хэрэгтэ
Альбан мэхэ гаргана,
Хулгайн мүрөөр
харгылан.
Худал үгэ тараана, —
Гэжэ ангуудай суглаан
дээр
Гэмгүй шангаар
шүүмжэлбэ.
Үбгэн Баабгайн
хэлээшын
Үнэн байһаншье мүртэнь,
Үнэгэн сухалаа хүрэбэл
даа,
Үһөө үрзылгэн байбал
даа.
Хүбшынгөө нэрэ
хухалһан
Хүйхэр зантай Үнэгэндэ
Донгодолго ашаха,
Долоон хоног соохоно
Заһарха саг үгэхэ
Зарлиг тогтоол гаргаад,
Ангуудшье суглаанһаа
Ан-бун гэжэ тараа һэн.
Харин шара Үнэгэн
Хара Баабгайһаа хайшан
гээд
Хоро үһөөгөө абахаяа
Хонон-үнжэн шэбшэбэ.
Анга хургаяа одоо
Айхабтар һайнаар бодоо.
Ажал хэрэгээрээ
Баабгайн
Амбаар худар ороходонь.
Үнэгэн түргэн гүйн.
гараад.
Үүдыень
суургадажархиба.
Тэрэ сагтаа гүйдэлөөр
Тэрзэгэр бүдүүн
гэдэһэтэй
Ангуудай хиналтын
дар[га]
Арсаланда ошобо ха.
Эндэ һая суглаан дээр[э]
Элдэбээр Баабгай хэлэ[жэ]
Ангуудай дунда намайе
Айхабтараар хардаа һэ[н]
Харин өөрөө тэрэмнай
Хара һабартаа
дабирхайт[а]
Хулгай дээрмэ хэдэг
Хуулигүй арьяатан
байшаб[а]
Зүгын гэр хооһолжо,
Зүдэр шууяа татаа һэн.
Амбаар складта орожо,
Амаргүй тонуул хэдэг
лэ, —
Гэжэ байжа үнэгэн
Гэмэрэн һагад хэлээ һэ[н]
— Баабгайн зэмые
гэршэлһ[эн]
Баримта шамда бин
гү? —
Гэжэ Арсалан дарга
Гэдэргэдэн асууба.
— Байнгүй яахаб, ба[йна]
...
Баабгайн хорото хэрэг[ые]
Баран мүнөө элирүүлхэ
Баримта сүм байна лэ.
Ябая, — гэбэ Үнэгэн.
Яаралаар Арсалан
хубсалба
Үнэхөөр нинтын
амбаарай
Үүдэ нээжэрхихэдэнь,
Харата мэхэдэ ороһон
Хайрата Баабгай байгаа
һэн.
Хайшан гэхэб — Баабгай
Хара хэрэгтэй орёолдоо.
Эгсэ хоёр жэлээр
Эрхэеэ тиин хаһагдаа,
Үнэн зүбыень шиндхэхэ
Үүргэ. уялгые
Ангуудта даалгагдаһан
газарта
Адлил нимэ байхал даа.

НЭГЭТЭ ТҮРЭДЭ ОШООД...

ШОГ

Би колхозойнгоо малда дүшэ гаран жэл ябаһанаа пенсидэ гараһаар табан жэл болобоб. Песимни 60 түхэриг юм. Хүгшэмни үхибүүдтэеэ, ашапар, зээнэртэеэ носолдоһоор хамтын ажалда ехэ ябаагүй аад, пенсигүй юм. Үхибүүднай яһала туһалдаг, теэд ооһэдөө хүүгэдтэй, бэеэ даанхай айлнууд болохолоороо мүнгэниинь тиимэ һүрхэй үлүү гараад орхихогүй юм даа. Өөһэдөө үнеэтэй, хэдыхэн хонитойбди, ямаршьегүй һайн һуупабди даа.

Үнгэрэгшэ һарын һүүлээр нютагаймнай нэгэ хүбүүн һамга абаад, хүгшэн бидэ хоёрые урихадань бидэнние һайнаар һанажа, хүндэлжэ уриба гээшэ гэжэ баяртай ошобобди. Түрэдэ ошоходоо миин лэ эдихэ, уухын түлөө ошодог бэшэ ха юм. 15 түхэриг нэмэри гэжэ үгэбэбди. Хаража һуухада зарим хүнүүд 50—50 түхэриг, хэды хүн 100 түхэриг үгэжэ байха юм.

Энэ һарын 5-да нэгэ нүхэрни 60 наһа хүрэжэ пенсидэ гараба. Нүхэрэйнгөө иимэ ушараа тэмдэглэжэ байхадань лажа гар хооһон ошожо болохоб. 20 түхэригэй часы абажа барибаб. Баһа хүнһөө доошо бү байһайб гэжэ һанаха хэрэгтэй болохо юм. Теэд баярай үдэрнүүд энэ тэдыгээр дүүрээгүй, түрэ наранууд ехэнхидээ зунайл сагта болодог һэмнай даа, үшөө гурбан түрэдэ үбгэн түрүү боложо һууха баатай болобоб. Хооһон үреэлээ хэлээд һууха бэшэш. Эдэ бүхэндэ далаад түхэригни гараал даа. Хаража байхадам, игэжэ бэлэгүүдые үгэһэн хүн хожом бэрние буулгахадам, басагаа хадамда үгэхэдэм харюу болгон хүнүүд бэлэг үгэхэ гэжэ һанадаг хэбэртэйгшэ. Теэд минии үхибүүд ямаршье иимэ юумэгүйгөөр гэрлэшэһэн юм. Тэрэ үедэнь иимэ гурим балай байгаагүй ха юм.

Һаядаа колхозоймнай түрүүлэгшын хадамууд айлшаар ерэхэнь гэнэ. Хүгшэмни тэдэниие гэртээ оруулжа гаргаха ёһотойбди гээд һаланагүй. «Хүниие уряал хадаа миин сайханаа табяад һууха бэшэш, мүнгэмнай һалаа һэмнай даа, — гэхэдэм, — Юрэдөө, муугаар бү хүгшэрэ, сайлуулхал ёһотойбди, түрүүлэгшэеэ үхибүүднайшье «нааныш» гэхэ саг боложо болохо»,— гэхэдэнь тиимэшье юм гү даа гэжэ һанабаб. Мүнөөдэр телеграмма абабаб. 20 гаран жэлэй уулзаагүй дүү басагамни хоёр ашатаяа ерэхэм гээ. Ехэл баяр болохонь даа. Гансал юутэйхэнээр угтахам ааб гэжэ гайхажа һуунаб. Нэгэ хашарагтай зомди, тэрэнээ худалдаад лэ...

Л. ЛИНХОВОИН.

ҮЛҮҮ ХАРААД, БУЛУУ ХИМЭЛБЭ

Урда сагта нэгэ угаа хомхой баян ажаһууһан юм ха. Тэрэ баян хүнүүдһээ абаха болоходоо амаа тамшаан, альгаа тододог, үгэхэ болоходо мэдээшэгүй болохо.

Тэрэ баянайда Аляадай гэжэ ехэ бэрхэ бүхэриг шамбай барлаг бии һэн ха. Нэгэтэ Аляадайн ой гаража, ерэн тэргэ түлеэ бэлэдхээд ерэхэдэ, баян тэрэнээ ехэ зөөлэхэнөөр угтажа эдеэнэй үлөөдэһэ табижа үгэбэ.

— Би нэгэ тарган хони хулууха һанаатайб. Шн энэ хэрэгтэм туһалха болоо хаш. Тэрэнээ асараад үүсэлжэ эдихэбди,—гэжэ баян нялуунаар хэлэбэ.

— Арсаан юун байхаб, Хамаг зоной унтаһан хойно гарахабди. Тиигэхэдэмнай танние хэншье харахагүй.

Хоёр хүнэй тэбэрилдэмэ харанхы һүни болобо. Аляадай хоёр мори эмээллэбэ.

Аляадай хүбүүн түрүүлэн, баян хойноһоонь дахан нилээд удаан гүйлгэлдэбэд. Ябажа ябажа нэгэ хорёогой хажууда тогтоод:

— Зай, эндэл тарган хонид байна гээшэ. Дуратайгаа шэлэгты.

Хонинойнгоо мяха сумаада хээд, орой һүни гэртээ гүйлгэжэ ерэхэдээ, баян минтэ мяхатай болоһоноо тарган хара һамгандаа һайрхаад, унтахаа хэбтэбэ.

Эртэ үглөөгүүр баянай хара һамган галзуу юумэндэл ганиржа, унтажа хэотэһэн үбгэнэйнгөө хушалта хуу татаба:

— Уһан тархи уймар! Хаанай һэтэртэй эрьеэ алажархёод минтэ мяхатай болооб гэжэ һайрхажа байнаш!

Г. ГЭСЭГЖАПОВА.

ТҮЛЕЭН, ТҮЛЕЭН...

Улаан-Үдын аймагай Гэльбэрын дунда һургуулиин багшанарта айлшалхадаа, газаань нохой сохихо сусал үгы юм байна гэжэ обёорооб. Нэрыеньшье нэрлээд яалайб, юрэдөө, олохон багшанарай газаа түлеэн хомор. Нэгэнэйнь газаа шал нойтон, хахалагдаагүй түлеэн һая буулгагдаһан байба. Үүдыень татажа гэртэ ороходом, пеэшэнэйнгээ амһарта үбдэглэһэн, нэхы дэгэлтэй хүгшөөдэй галаа үлеэжэл һууба: «Ф-ф-фу-уу-уу. Ф-ф-фу-уу-уу...»

—Сайн!

Хүгшөөдэй урдаһаамнишье харабагүй. Гэрынь шонын хүлдэхөөр. Галаа үлеэнэ, үлеэнэ. Тэрэнь носохошье юм бэшэ. Гэрэй эзэнэй уряалгүйгөөр алад гарашахань хайшаа юм гээд, үүдэндэнь хүлөө урилан зогсожо байтараа дахин мэндэшэлбэб.

—Сайн!

—Сайн, сайн! Сайнаашье хэлэхэ сүлөөгүй байнаб. Энэ яяр нойтон түлеэн носожошье үгэхэ юм бэшэ дээ, — гээд, хүгшөөдэй урдаһаам хараба. Нюурынь шандаруу болошоһон, ехэл эмсэдэтэйгээр харагдаба.

—Хүниие хаража үзөөгүй һэн гүш, юугээ ирбайштараа миһэлзээбши?—гэжэ хүгшөөдэй намайе бадарба. — Хэн гээшэбши?

—Би гү?

— Ши!

—Би Будамшуу гээшэлдяа, —гэжэ аймхайгаар гүбэрбэб.

— Аа, ши гү?

— Тиимэ, би.

— Ши Будамшуу гээшэ гүш? — Тиимэ.

Үнөөхимни пеэшэн сооһоо полена абаба. Тэрээгээр намайе буулгажархихань гээшэ гү даа. би ямар зэмэтэй байгаа хүнбиб гэжэ түр зуура элдэб юумэ һанаадхибаб.

— Хара энээниие! — гээд, хүгшэн поленоеэ амһарта дээрэ баряад байба. — Харана гүш?

Би харанаб. теэд юушье обёорногүйб. «Соб, соб» гэхэ абяан гэнтэ шэхэндэмни дууладаба. Угаальнигһаа уһан дуһана гэжэ һанаад, углуу тээшэ харабаб.

— Энээниие харыш! Юугээ угаальник уруу хараабши?— гэжэ хүгшөөдэй ганирба. Һүүе! Үнөөхи поленэһээнь уһан дуһажа байбал!

— Энэтнай яажа байна гээшэб?—гэжэ үнэн зүрхэнһөө гайхабаб.

— Юу гайхаабши? Һургуулимнай иимэ нойтон түлеэ бэлдүүлжэ, газаамнай асаруулжа хаяа. Битуевай газаа ошоод хара. Иимэ нойтон түлеэн байна гү? Иимэ юумэ обёорхогүй һаа, ши Мархайн шэгшыдэшье хүрэхэгүйш...

Сад-няд гэтэр бадашуулхадаа, газаашаа түргэхэн гүйжэ гараа һэм. Һургуулиин директор К. Д. Битуевтай уулзажа, хараһан, дуулаһанаа хэлэбэб.

— Тон зүб. Уһабхи түлеэн байха. Ивалгын лесхозтой хэлсээ хэһэмнай саг соогоо бэлдээгүй. Мүнөө һая бэлдэжэ байна. Колхознай нэгэ машина үгөө. Тэрээгээрнь түлеэгээ асаруулнабди.

— Хахалагдаһан, хуурай түлеэн багшанарта үгтэхэ ёһотой бэшэ аал?

— Тиимэл даа. Теэд яахабши? Хожом болошоо хаям. Мүнөө хуурай түлеэ хаанаһаа олохобши? Орой түлеэгүй байнхаар, нойтоншье хадаа болоо бэшэ юм гү? Хэрэгтэй болоо һаань, багшанар хуурай түлеэ өөһэдөө олоно аабза. Нёдондо хэдэн багшанарта түлеэн орой үгтөөгүй һэн. Түлеэгүйгөөр хүлдэшоо аабза гээ гүт? Аргаяа олоод лэ үбэлжөө хаяажам, — гэжэ директор хэлээд, яаралтайгаар саашаа гэшхэлшоо һэн.

— Зүб даа. Гэльбэрын һургуулида түлеэ бэлдэжэ үгэхэ, — гэжэ хэлсээтэй һэмди. Мүнгыень абанхайбди. Теэд ажалнай ехэ бшуу. Саг соогоо бэлдэхэ аад... Нойтон гэнэ гүт? Яашаха һэм. Хатаагаад түлэнэ аабза. Нохой хамартаа хүрэхэдөө уһаша гэжэ дуулаа һэн гүш, Будамшуу?—гэжэ Ивалгын лесхозой директор Юрий Николаевич Лопатин бүдүүрхүүгээр харюусаа бэлэй.

Ивалгын лесхозой бэлдэһэн түлеэе зөөжэ, багшанарайтнай газаа буулгахабди гэжэ үгэеэ үгэжэ, Гэльбэрын һургуулиин 1000 түхэриг эдиһэн эмхи зургаан бии гэжэ баһа элирүүлээб. Адресынь хэлэ гэжэ гү? «Сельхозтехника» гэжэ нэгэдэлэй Оронгын отделени (эрхилэгшэнь—Георгий Михайлович Ткачев).

Нихэдээ энэмнай юун болоо гээшэб? Саг соогоо түлеэ бэлдүүлхэ аргагүйдэһэн һургуулиин дирекци, Ивалгын лесхоз, «Сельхозтехника» нэгэдэлэй Оронгын отделени үгэеэ нэгэдээд. багшанарые баһаха гэжэ хэлсээ юм гү? КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1973 оной июль һара соо гаргаһан тогтоолые һанана гүт, нүхэд? Хүдөөгэй һургуулиин хүдэлмэриие саашадань улам һайжаруулха тухай хэлэхэ зуураа, багшанарай байра байдалда анхарал хандуулха тушаа заагаа бэшэ һэн гү?

КПСС-эй Улаан-Үдын райком, ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй гүйсэдком иимэ харюусалгагүй нүхэд тушаа хэмжээ абаха аабза.

УУЛА ТУХАЙ ДОМОГ

Түгнын сагаан талын хойто хойморто нэгэ багахан Бэрээн гэжэ тосхон һуурижанхай юм. Тэрэ тосхоной зүүн хойто зүгтэнь арьягарбарьягар байса шулуунуудтай олон шобхо толгойхон уула бии. Энэ уула олоной дунда Ерэ юһэн хашхарга гэжэ нэрэшэнхэй. Уулын иимэ нэрэтэй болоһон тухай минии бага ябахада иигэжэ хэлсэдэг һэн.

Хэдэн зуун жэлэй саада тээ болоһон нэгэ ушар тухай үе дамжаһан домог энэ уулын нэрэтэй холбоотой.

Эртэ сагай нэгэ хаан Түбэд орон уруу дайгаар ороһон гэхэ. Түмэн зоной шуһа адхуулан түбэд оронние тэрэ хаан эзэлээд; Шодорго-Түлгэн гэжэ нэрэтэй хаании ен алаба ха. Шодорго Түлгэнэй хатан Шонхото-Улаан гэгшые хүсөөрөө һамган болгожо абаа гэхэ.

Баян дэлгэр оронние дээрмэдэжэ дүүргээд, тэрэ хаан түрэһэн нютагаа бусаба гэхэ. Замдаа хээрэ хоножо байтараа, Шонхото-Улаан хатан абажа ябаһан хайшаараа хаанние алаад, хойто зүг барижа тэрьелээ гэхэ.

Хаанай үнэн нүхэр Боорчи баатар гэгшэ хаанайнгаа хүлэг моориндо мордожо, тэрэниие намнаба. Шонхото-Улаан хатан Түгнын талада Боорчи баатарта хүсэгдэхэ болоходоо, хажуу тээшээ халба һүрэн, Үлзытэ уулын хормойдо ой модо руу ороһон юм ха. Боорчи баатар ой соо орожо хашхарба. Шонхото-Улаан уулын оройдо гараба. Боорчи уулынь оройдо дүтэлэн, дахяад хашхарба. Хатан уулаһаа буужа, хажуу талын толгой дээрэ гарахадань, Боорчи ерээд баһа хашхарба...

Иигэ иигэһээр Шонхото-Улаан хатан ерэ юһэ дахин уула дээрэ гараһан, намнажа ябаһан Боорчи баатар ерэ юһэ дахин хашхарһан түүхэтэй.

Тэрэ ушарһаа хойшо Үлзытэ уула Ерэ юһэн хашхарга гэжэ нэрэтэй болоһон юм гэлсэдэг.

Д-Д. ЦЫРЕНЖАПОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Техникэ заһабарилгые удааруулхагүй» — мүрысөөндэ хабаадагшын үгэ. Гурбадахи жэл — шиидхэхы, дүрбэдэхи квартал — габшагай» — суглуулбари. Орон доторой һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Коммунистнууд ба техническэ дэбжэлтэ» — корреспонденци. Сошордомо дохёс. «Овощ хабар болотор һайнаар хадагалха». Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда. Буряадай АССР-эй арадай хинагшадай комитедтэ. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Субботын үдэрэй материалнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:

13.05 — Һүүлэй һонин. 13.10 — **Үнгэтэ телевидени.** Үхибүүдтэ—«Шадамар гар». 13.40 — «Хүгжэмтэ киоск». 14.10 — Спортын программа. 1. Уһан дээрэ бүмбэгөөр наадалгын Европын чемпионуудай кубок абахын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөн. 2. Дзю до барилдаалгаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн, 15.10 — Үнгэтэ телевидени. «Циркын галнууд». 16.00 — 16.10 — Забһарлалга. 16.10 — А. Арбузов. «Вера, Надежда, Любовь» — Москвагай Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ драмын театрай табиһан зүжэг. 17.30 — «Дуун-73». 18.00 — Зүжэгэй үргэлжэлэл харуулагдаха. 10.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30— Үнгэтэ телевидени. «Петр Ильич Чайковский» — телевизионно фильм-концерт.

Улаан-Үдэ харуулна:

20.35 — Үхибүүдтэ — киножурнал «Пионерия» ба мультфильмнүүд харуулагдаха. 21.15 — «Уран һайханай бүлгэм» гэһэн телевизионно суглуулбари.

«Орбита» харуулна:

22.00 — «Экранда кинокомеди» — «Моя любовь»— уран һайханай фильм. 23.20 — Телевизор харагшадай захилаар зохёогдоһон хүгжэмтэ программа. 23.50 — 24.00 — Забһарлалга. 24.00 — «Время—мэдээсэлэй программа.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:

13.40 — «Особое мнение» — уран һайханай фильм. 15.00 — Концерт.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1973 оной декабриин 8. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР □ Н-03706. Заказ № 00444